

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента

Чорного А.Ю.

академічної групи

035м-19-1

спеціальності

035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Особливості перекладу англійської автомобільної термінології на українську мову»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	проф. Введенська Т.Ю.			
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент	доц. Кабаченко І.Л.			
Нормоконтролер	доц. Короткова С.В.			

Дніпро
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
перекладу

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту Чорного А.Ю. академічної групи 035М-19-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Особливості перекладу англійської автомобільної термінології на
українську мову»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 965-с від 20.11.2020

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Термінологія як особливий розділ мовознавства.	14.10.20
Розділ 2	Англійська автомобільна термінологія у перекладацькому аспекті.	05.12.20

Завдання видано

Введенська Т.Ю.

(підпис керівника)

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2020

Дата подання до екзаменаційної комісії 19.12.2020

Прийнято до виконання

Чорний А.Ю.

(підпис студента)

(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Термінологія як особливий розділ мовознавства	7
1.1 Поняття термінології та терміну.....	7
1.2 Ознаки термінів, їх типи за будовою.....	20
1.3 Види термінів за сферою функціонування	32
1.4 Явище полісемії в англійській науково-технічній термінології....	35
Висновки до 1 розділу.....	40
РОЗДІЛ 2. Англійська автомобільна термінологія у перекладацькому аспекті.....	41
2.1 Основні способи утворення науково-технічних термінів.....	41
2.2 Хибні друзі перекладача в сфері автомобільної лексики.....	49
2.3 Особливості перекладу англійських автомобільних термінів українською мовою.....	51
Висновки до 2 розділу.....	76
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Науково-технічний прогрес стрімко зростає, впроваджуючи інновації в усі аспекти людської діяльності. Неможливо уявити сферу науки без обміну інформацією та новаторськими ідеями між фахівцями з різних країн. Поява останнім часом великої кількості нових явищ, законів, понять і в цілому нової інформації обумовлює посилення процесів терміномистецтва.

Досить часто обговорюються проблеми термінології в зв'язку з наростаючою автоматизацією інформаційних процесів, застосуванням електронно-обчислювальних машин для створення банків термінологічних даних, автоматизованих словників.

Створення такого роду словників і банків даних неможливо без стандартизації і уніфікації термінологічної лексики, вивчення лінгвістичних проблем термінології, виявлення особливостей терміновиробництва в кожній конкретній області знання. Саме це обумовлює необхідність поглибленого вивчення і подальшої розробки методологічних аспектів побудови термінології.

В даний час вже не викликає сумніву, що для правильного, науково обгрунтованого рішення термінологічних проблем необхідно вивчати термінологію, виходячи з визнання її природності і закономірності існування в системі загальнонародної мови. В рамках вищезгаданого стилю дослідження питань термінології має проводитися як лінгвістами, так і термінологами - представниками відповідних галузей науки і техніки.

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідження особливостей перекладу англійської термінології.

Сьогодні навряд чи хтось зможе уявити своє життя без технічних нововведень: мобільних телефонів, комп'ютерів, тим більше без автомобілів,

саме тому хотілося б виявити всі труднощі перекладу спеціальної літератури з англійської мови на українську і зробити це на прикладі автомобільної термінології.

Мета полягає в дослідженні англійської автомобільної термінології та особливостях її перекладу.

Об'єктом дослідження є англійська автомобільна термінологія.

Предметом дослідження є особливості її перекладу.

Для досягнення мети дипломної роботи поставлено такі **завдання** :

1. Визначити поняття термінології та терміну.
2. Розглянути структурні особливості термінів та специфіку термінологічної інформації.
3. Дослідити способи перекладу англійських автомобільних термінів українською мовою.
4. Дослідити проблеми перекладу англійської автомобільної термінології.

Методи дослідження: аналіз, синтез та порівняльний методи.

Теоретична новизна роботи полягає у комплексному дослідженні засобів відтворення автомобільної термінології в англо-українських перекладах; уточненні чинників, що впливають на переклад; аналіз способів та засобів перекладу реклами; необхідність адекватного та правильного перекладу реклами для забезпечення ефективної міжнародної комунікації; доведення важливості перекладу автомобільної термінології як способу максимально еквівалентної передачі одиниць тексту оригіналу на всіх змістовних рівнях.

Практична значущість дослідження полягає в аналізі методів і засобів перекладу з метою успішної комунікації. Дані нашого дослідження можуть мати практичну цінність для лінгвістів та автомеханіків.

Структура дипломної роботи: робота складається з титульного листа, завдання на дипломну роботу, реферату, змісту, вступу; основної частини (два розділи), висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел.

Апробація. За результатами дослідження було зроблено доповідь на Міжнародній студентській конференції «Європейські мови» (4 грудня 2020 року), НТУ «ДП», м. Дніпро.

РОЗДІЛ 1. ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ РОЗДІЛ МОВОЗНАВСТВА

1.1 Поняття термінології та терміну

Безперервне поповнення лексичного пласту мови все новими термінами, формування ними специфічної підсистеми лексичного рівня та необхідність опрацювання й систематизації відповідних одиниць яскраво демонструє потребу в окремій науці, об'єктом вивчення якої були б саме терміни. Можна констатувати, що постала нагальна потреба поглянути на термінологію як на повноцінну науку, що має характерні риси науки точної (*англ. science*). Саме до цього схиляються останнім часом і західноєвропейські, й американські, українські фахівці.

Розуміння термінології як самостійної науки є здобутком сьогодення, однак тривалий час воно було інакшим. Зокрема, термінологію розглядали як: «сукупність термінів якої-небудь галузі» [4]; «сукупність термінів, що вживаються в тій чи іншій галузі науки, в техніці, в політиці, в мистецтві» [5]; «1) розділ лексики, що охоплює терміни різних галузей науки, техніки, мистецтва, суспільного життя; 2) сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва тощо або всіх термінів даної мови» [7]; «сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва або всіх термінів даної мови» [33]; «сукупність термінів, що виражають історично сформовані поняття певної сфери людських знань або діяльності» [34, 7]; «сукупність мовних (лексичних) одиниць, що позначають поняття певної спеціальної галузі знань

або діяльності, яка стихійно складається в процесі зародження й розвитку цієї галузі» [35, 149].

Найближче до розуміння термінології як самостійної науки стоять такі лінгвісти як Реформатський О.О., Бархударов Л.С., Вакуленко М.О.

Отже, до недавнього часу термінологія трактувалася насамперед як:

- 1) сукупність термінів науки, техніки, культури, мистецтва тощо;
- 2) розділ мовознавства;
- 3) вчення про терміни.

Можна зауважити, що в останньому значенні все частіше вживається синонім термінознавство, котре «є самостійною науково-прикладною дисципліною, що виокремилася з лексикології, ввібравши в себе досягнення сучасних наук» [37, 9]. Тому, щоб розрізнити поняття вчення про терміни та наука про терміни, для першого доцільно вживати лексему термінознавство, для другого – термінологія.

Початки термінології як науки заклали незалежно один від одного австрійський науковець Ойген Вюстер і російський термінознавець Дмитро Семенович Лотте, опублікувавши у 1930 році перші термінологічні праці. Наявність окремої науки про терміни вже не викликає заперечень, більше того в її межах розвиваються самостійні напрямки і школи. «Однак визнання термінознавства самостійною науковою дисципліною поки що не завершилося створенням узагальнювальної теоретичної праці з чіткою постановкою і вирішенням проблем, пов'язаних із необхідними атрибутами наукової дисципліни» [27, 7]. Причинами такого стану речей називають яскраво виражений міждисциплінарний характер цієї галузі знань, а також те, що темпи розвитку прикладних галузей термінології випереджають її власний.

Проблемами термінології глибоко займалися такі лінгвісти як А.В. Суперанська, О.О. Реформатський, О.С. Ахманова, В.П. Даниленко, М.І.

Мостовий, С.В. Гриньов, В.І. Карабан, Д.С. Лотте, Є.Ф. Скороходько та інші. Більшість дослідників визнає, що термінологічність – одна з основних стилістичних рис наукового стилю, інформативне ядро лексики мов науки. Під терміном зазвичай розуміється мовний засіб вираження спеціального поняття.

Різні автори, користуючись одним і тим же терміном, дають йому дефініцію по-різному. Причиною такого різноманіття являється те, що визначення відповідає різним задачам того або іншого напрямку в лінгвістиці та відображає становлення автора до предмета.

Нині більшість фахівців (Бархударов Л.С., Реформатський О.О., Вакуленко М.О. і інші) розглядають термінологію як самостійну науку про терміни. Очевидною складністю у становленні наукового статусу термінології є те, що «у процесі досліджень і розробок виявилось стільки специфічних рис і особливостей, притаманних тільки термінознавству; прийоми та методи настільки відокремилися від суто лінгвістичних, а об'єкт термінознавства – термін (термінологія) настільки багатогранний і всеосяжний, що це спонукало переважну більшість термінознавців до висновку про комплексний характер науки про терміни» [28, 172].

Отож необхідно з'ясувати, які саме характеристики дають підстави кваліфікувати певну галузь як окрему науку. Це насамперед наявність:

- 1) предмета дослідження;
- 2) принципів і методів дослідження;
- 3) процедур опису й аналізу досліджуваного матеріалу;
- 4) практичного впровадження теоретичних положень галузі (тобто, наявність відповідних університетських дисциплін, а також спеціалізованої методичної, навчальної і довідкової літератури тощо).

У цьому контексті термінологія має чітко окреслений предмет дослідження (терміни), і більш-менш успішне втілення власних теоретичних

положень у межах навчальних курсів (їх викладають, зокрема, у Львівському національному університеті ім. Івана Франка, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Київському національному лінгвістичному університеті, Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка). Натомість відповідних наукових методів термінології (разом із принципами й особливостями їх застосування) до недавнього часу вироблено не було – і це не давало змоги розглядати термінологію як повноцінну науку. Поняття про методи термінології як науки було початково викладено в передмові до «Російсько-українського словника фізичної термінології». [26]

Кожна розвинена наука має два основних методи дослідження, які взаємно доповнюють один одного. Наприклад, фізика користується експериментальним і теоретичним методами: результати експериментів завжди порівнюються з теоретичними передбаченнями, а теорія виводиться на основі експериментальних фактів. Подібним чином можна виділити два методи дослідження і в науці термінології.

Термінологія як наука вивчає правила та закономірності утворення, розвитку та функціонування термінів у певній галузі людської діяльності. Ця наука користується статистичним та аналітичним методами дослідження.

Статистичний метод (СМ), який окреслює «що звично?», полягає у визначенні наявності тієї чи іншої мовної реалії безвідносно до її правильності. Складовими цього методу є описовий і метод спостереження. За допомогою статистичного методу традиційно досліджують як усне мовлення, так і писемні джерела, фіксуючи практику вживання певної мовної/мовленнєвої одиниці. Істотним недоліком цього методу є те, що він не передбачає критичної оцінки наявних результатів і переведення кількості набутої інформації в якісно нове знання.

Аналітичний метод (АМ), який визначає «що правильно?», дає змогу з'ясувати наукову обґрунтованість і доцільність конкретної мовної одиниці (в т. ч. лексеми і, зокрема, терміна) або правила, і охоплює методи порівняльного,

семантичного, концептуального, логіко-поняттєвого, історико-етимологічного, компонентного аналізу, індукцію та дедукцію, таксономізацію, формалізацію, ідеалізацію, метод граматичної аналогії, метод пріоритетного функціонування, метод акустичних інваріантів тощо.

Використання обох методів як рівноправних складників цілісного підходу в межах лінгвістичного дослідження сприяє усуненню типових недоліків застосування окремих мовознавчих методів, зокрема недосконалості вихідних теоретичних положень та узагальнення одної частини цілого [46, 288 - 297] і таким чином забезпечує можливість отримати максимально збалансоване наукове узагальнення щодо кількісно-якісних характеристик мовного явища.

Окрім цього, повнота наукового підходу вимагає застосовувати складові статистичного та аналітичного методів комплексно. На цих засадах було досліджено проблему синонімії в термінології, закономірності поповнення терміносистем новими лексемами, поняття вдалого терміна, семантичне навантаження окремих морфів, акустичні характеристики звуків мовлення, а також низку правописних проблем. Про подібні методи наукового дослідження говорить і А. Й. Багмут у роботі [49, 144]: «У підході до аналізу мовної практики можна визначити два напрямки: статистичний і кваліфікативний. Виразні переваги другого все ж не позбавлені деякого відтінку особистих уподобань дослідника.

Не можна, однак, забувати й того, що статистичні факти нерідко впливають на становлення норм більше, ніж кваліфікативний аналіз».

Зауважимо, що слід відрізнити СМ від методу статистичного аналізу, який включає в себе елементи АМ і тому є поєднанням обох методів. Скажімо, за допомогою статистичного аналізу можна виявити кількісно, як часто за даних умов уживається той чи інший термін порівняно з іншими термінами, які означають це ж саме поняття.

Отже, СМ визначає звичні (вживані), але не обов'язково правильні мовні явища чи форми. Натомість АМ допомагає визначити правильні, але не завжди звичні явища / форми, а також окреслити процес формування або наявність певних тенденцій чи законів. Так, статистичний метод для терміна датчик дає частовживаний відповідник «датчик», тоді як аналітичний – «датник». Очевидно, що саме по собі пасивне накопичення статистичного матеріалу – без належного аналізу – не дає можливості провести необхідні узагальнення і зробити виважені висновки чи рекомендації щодо якого-небудь мовного явища. СМ дозволяє окреслити реальне функціонування досліджуваних мовних одиниць і явищ, тоді як АМ є невід'ємною частиною наукової роботи, процесу розвитку, вдосконалення, очищення та унормування мови.

Отже, на основі статистичного й аналітичного методів стає можливим сформулювати об'єктивні ознаки «вдалого терміна», провести всебічну й обґрунтовану класифікацію та впорядкування синонімів, які притаманні кожній розвиненій терміносистемі, виробити слушні рекомендації щодо правопису та вживання тієї чи іншої мовної реалії, а також дослідити акустичні особливості звуків мовлення та виділити їх інваріантні характеристики, що дозволяє, зокрема, уніфікувати принципи графічної передачі іншомовних і запозичених слів. Таким чином у термінології як науці фактично сполучаються методологія та підходи точних і гуманітарних наук, що дозволяє значно глибше й об'єктивніше досліджувати мовний матеріал.

Термінологія виконує такі основні функції — позначає наукові поняття і задовольняє потреби спілкування фахівців, за умови, якщо вона є загальноприйнята, унормована, відповідатиме вимогам до термінів. Тому, говорячи про термінологію, лінгвісти за звичай розрізняють:

а) науку про терміни (в цьому відношенні все більш популярним стає термін "термінознавство");

б) спеціальну лексику у складі усіх слів певної мови (ми говоримо, наприклад, "термінологія української мови", "термінологія англійської мови" і т.д.;

в) спеціальну лексику, обслуговуючу окрему галузь науки чи техніки (наприклад, "лінгвістична термінологія", "термінологія образотворчого мистецтва" і т.д.).

Така багатозначність зумовлена тим, що для кожної термінологічної одиниці визначена точка координат як в мові в цілому, так і в підмові зокрема.

Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають сукупності термінів системного характеру:

- логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки - а вони є в кожній науці, - то терміни, які називають ці поняття, мають теж бути системно пов'язаними);
- мовними зв'язками (хоча терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а відповідно їм властиві всі ті зв'язки, які характерні для загальноживаних слів - синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родовидові і т. д.). Академік Реформатський про ці особливості терміна сказав образно: "Термін служить двом панам - науці і мові".

Таким чином, термінологія - це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівні система спеціальних назв.

Поняття терміну

У загальних рисах суть терміна сформулював В.В. Виноградов [1, 13]: «якщо слово стає засобом логічного означення, тоді воно науковий термін». Традиційна лінгвістика розуміє термін як слово чи сполуку, що «позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо» [2]. Процес становлення цього поняття є тривалим і різноплановим. Зокрема, від часу своєї появи (ним

прийнято вважати 1876 р., хоча ще у XVIII столітті слово «термін» ужив Г. Кониський) і до сьогодні воно не має єдиного означення [2, 3]. Очевидно, здійснити вичерпний огляд усіх дефініцій терміна не є можливим, у зв'язку з чим обмежимося найважливішими.

О.С. Ахманова визначає термін як “слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т. ін.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів” [2, 95].

В.П. Даниленко також дотримується точки зору, що “термін – це слово (чи словосполучення) спеціальної сфери застосування, яке називає спеціальне поняття” [14, 11].

М.І. Мостовий дає таке визначення терміна: “термін – це слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва” [33, 91].

В.І. Карабан визначає термін як «мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки» та вважає, що терміни становлять суттєву складову науково-технічних текстів [17, 315].

А.Я. Коваленко дає таке визначення терміна: “термін – це емоційне нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів” [19, 257].

І.С. Квитко, спираючись на різні визначення, пропонує таку «сумарну» дефініцію: “термін – це слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють разом з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, яка характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю” [18, 21].

Короткий тлумачний словник, у свою чергу, дає таке визначення слова «термін»: термін (лат. *terminus* – «границя, кінець, межа») – це спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте у певній професійній сфері і застосовується в особливих умовах. Термін представляє собою словесне означення поняття, яке входить у систему понять певної області професійних знань, яке позначає поняття певної галузі знання чи діяльності людини [48, 247].

Великий тлумачний словник сучасної української мови, в свою чергу, пропонує таку дефініцію: термін – це слово чи словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо [47, 241].

Отже, в своєму історичному розвитку поняття «термін» було трактовано як: «слово, яке є назвою чітко означеного поняття» [4]; «слово, яке позначає чітко означене філософське, наукове, технічне і т. п. поняття» [5]; «слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т. п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [6, 95-96]; «слово або словосполучення, що виражає спеціальне поняття якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [7]; «спеціально культивоване слово, придумане штучно або ж узятє з природної мови» [8, 74].

Подані вище означення не можна вважати успішними. По перше, у відповідних дефініціях варто враховувати, що латинське *terminus* не є етимологом слова «термін» (як подають більшість вітчизняних видань, в т. ч. і [7], оскільки походить від грецького *τέρμα* 'кінець, межа'.

По друге, уточнення «спеціальне» є не зовсім коректним, адже терміни класифікують як загальноживані (*відстань, вода, зоря, поширення, розділ, світло*), загальнонаукові (*аналіз, аналогія, категорія, синтез*), міжгалузеві (*вага, електрика, осмос, протон*), галузеві (*бозон, глюон, кварк*), жаргонні.

Згідно з функціональним (описовим, дескриптивним) підходом терміни – це вже не особливі слова, а слова «в особливій функції». У рамках цього підходу протиставлення «термін – слово» виявилось дуже продуктивним у створенні теорії терміна [17, 28]. Але більшість таких «особливих» функцій властива й загальноживаним словам. Доречно в цьому контексті навести міркування О.О. Реформатського [18, 165]: «Галузь термінології, з одного боку, замкнута, а з іншого – перебуває в неперервній взаємодії з повсякденним мовленням. Будь-яке звичайне неслужбове слово може стати терміном шляхом включення в спеціальний словник за принципом точної відповідності з певною соціально організованою річчю». До того ж, «чіткої межі між термінами й загальноживаною лексикою не існує між загальнонародною мовою та термінологією не зупиняється процес взаємообміну у формі термінологізації й детермінологізації» [19, 173].

Звернімо увагу й на ті означення, які можна вважати більш-менш успішними. Серед них, зокрема, такі: «термін – це варіант звичайного слова або спеціально створена одиниця, яка має не лише властивості першооснови, а й нові, специфічні якості» [20, 123]; термін трактується як слово або словосполучення, яке слугує для чіткого вираження поняття, специфічного для якої-небудь галузі знання, виробництва чи культури і яке обслуговує комунікативні потреби в цій сфері діяльності людини [21, 81]; «терміном називають подане відповідно до законів національної мови максимально стисле означення поняття, яке стосується певного елемента зовнішнього чи внутрішнього світу людини. Скажемо ще глибше – терміном називають словесну назву вузлового поняття абстрактно-логічної схеми свідомого сприйняття людиною її зовнішнього чи внутрішнього світу. Можна сказати найглибше – терміном називають вузловий елемент усвідомлення людиною процесів її взаємодії зі зовнішнім і внутрішнім світом» [22, 33]. Один із найвідоміших представників австрійсько-німецької термінологічної школи, автор відомого навчального посібника з термінології Х. Фельбер [23,

54] означає термін у контексті логіко-лінгвістичного підходу: «термін – це умовний символ (слово, група слів), який виражає певне поняття в конкретній галузі знання». Із логіко-лінгвістичної співвіднесеності спеціального поняття з мовною одиницею також виходить провідний представник польської термінологічної школи Л. Бесекірська [24, 34] – вона розглядає термін як слово чи поєднання слів, представлене в змістовому плані науковим, технічним чи іншим спеціальним поняттям. Ці означення можна вважати найвдалішими серед тих, які нині відомі лінгвістиці.

Отже, узагальнивши та уточнивши вищенаведені дефініції, можна подати таке означення: термін – слово або словосполучення, яке позначає певне поняття в певній галузі людської діяльності: науці, техніці, культурі, спорті, мистецтві тощо [25, 5]. Це розуміння терміна закріпилося у традиційній лінгвістиці, яка розглядає термін як «слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо» [2]. Така дефініція є загальноприйнятою, проте в результаті подальшого розвитку авторської термінологічної концепції виник удосконалений варіант щойнонаведеного означення, а саме: термін (від грец. *τέρμα* ‘кінець, межа’) – це слово або словосполучення, яке є органічним (системним чи позасистемним) елементом термінологічного реєстру і позначає певне поняття у тій чи іншій галузі людської діяльності.

Термін має ряд особливостей. Від звичайного слова термін відрізняється тим, що має цілком певне значення і логічно виділяє необхідні та достатні для вираження особливостей даного поняття ознаки, на основі яких вибудовується класифікація понять [27, 12]. В.М. Лейчик і С.Д. Шелов [28] уточнюють, що терміни фігурують як такі саме в спеціальній лексиці мови (лексиці для спеціальних цілей), а не в лексиці тієї чи іншої природної мови в цілому. Отже, спеціальною є сфера застосування терміна, а не обов'язково сама термінолексема. Наукові терміни можна також класифікувати за походженням – на питомі та запозичені; за ступенем мотивованості – на «правильні» та

«хибні»; за ступенем означеності – на прототерміни, терміноїди та передтерміни [16, 52]; за функціонально-стильовою обмеженістю – на нормативні та ненормативні [29, 21], або на терміни та професіоналізми [30, 84], адже на відміну від термінів, професіоналізми не мають загального поширення [31, 320]. Також досі не вироблено загальновизнаних підстав для розрізнення термінів і номенів, хоча значна частина термінологів схиляється до того, що перші позначають поняття, а другі – одиничні предмети [32, 737].

Володіючи складною внутрішньою семантичною структурою термін є єдиною, самостійною одиницею найменування. Термін (включаючи науково-технічні терміни та терміни організаційно-розпорядчої документації) - це одиниця будь-якого конкретної природної або штучної мови (слово, словосполучення, аббревіатура, символ, поєднання слова і букв-символів, поєднання слова і цифр-символів), що володіє в результаті стихійно сформованій чи особливій свідомої колективної домовленості спеціальним термінологічним значенням, яке може бути виражено або у словесній формі, або в тому чи іншому формалізованому вигляді і досить точно і повно відображає основні, суттєві на даному рівні розвитку науки і техніки ознаки відповідного поняття [3]. Термін - слово, обов'язково співвідносне з певною одиницею відповідної логіко-понятійної системи в плані змісту.

В основі кожного терміна обов'язково лежить визначення (дефініція) реалії, яку він позначає, завдяки чому терміни представляють собою точну і в той же час стисло характеристику предмета чи явища. Кожна галузь знання оперує власними термінами, які й складають суть термінологічної системи даної науки.

У нашій роботі ми будемо оперувати визначенням терміна, що було запропоноване І.С Квитком, зважаючи на те, що, даючи визначення терміна, він найчіткіше відобразив його сутність.

Яка ж лінгвістична природа терміна? По-перше, термін - це невід'ємна органічна частина лексичної системи літературної мови. По-

друге, терміни відрізняються від інших розрядів слів своєю величезною інформаційною насиченістю [6].

Думка лінгвістів щодо поняття терміну як основної одиниці термінології, або компонента терміносистема дуже розрізняється. Це знаходить пояснення у різних висловленнях відомих вчених та лінгвістів.

Отже, термін (як і будь-яка важлива одиниця мови) має експонент, або визначення та зміст, однак уявлення про експонент та зміст термінологічного знаку у дослідників різний.

Експонентом (що означає) одиниці у термінології загальновідомо вважається слова, однак велика багато лінгвістів сучасності в якості означення терміну розглядають не тільки окреме слово, а й поєднання різних слів, відоме як, словосполучення. Під час визначення, що таке термін, лінгвісти називають його словом, (див., наприклад, праці Р. А. Будагова, А. А. Реформатського, М. І. Фоміної, Н. М. Шанського), інші вчені визначають як слово або словосполучення (див. праці О. С. Ахманова, Б. Н. Головіна, А. В. Калініна, В. І. Кодухова, Р. Ю. Кобрин та ін.). Сьогодні, мені здається, не стає сумнівним, що терміном може бути не тільки слово, а ще й словосполучення, хоча повного уявлення щодо питання, яке словосполучення може бути терміном, а яке не класифікується саме терміном.

На думку О.О. Реформатського, однією з основних характеристик терміна є системність, адже термін входить до системи понять відповідної галузі знання. Ця система — термінологія, поза нею слово втрачає свою характеристику терміна. «Якщо звичайні слова мови є все-таки системними, — пише учений, — то це не означає, що їхня системна характеристика математично ідеальна. І при словотворенні, й при зміні слова ми постійно натрапляємо на порушення парадигм». [13, 54] Усе це не відповідає самій сутності терміну, що має бути морфологічно та лексично систематичним,

здатним створювати вихідні поняття та бути більш прагматичнішим. У кожній термінології термін співвідноситься з тими чи іншим поняттями і в кожного терміна є своє поле термінології. Поле для терміна – це дана термінологія, за межами якої слово втрачає свою характеристику терміна .

Основна вимога до терміну, його однозначність. У загальному плані ця вимога реалізується двома шляхами, так як існують дві категорії термінів:

- *Загальнонаукові і загально-технічні терміни;*
- *Спеціальні (номенклатурні) терміни.*

Загальнонаукові і загально-технічні терміни виражають загальні поняття науки і техніки. Терміни існують не просто в мові, а в складі певної термінології. Термінологія, як система наукових термінів, є підсистемою всередині загальної лексичної системи мови. Розвиток лексики сучасної української мови. Термінологія - це система понять даної науки, закріплених у відповідному словесному вираженні.

1.2 Ознаки термінів, їх типи за будовою

Зберігаючи зовнішній вигляд слова, термін повністю розмежується з ним за своїм змістом. При цьому, на відміну від звичайного слова, котре пізнається через свою зовнішню форму, у терміні на першому місці стоїть його зміст. Цим пояснюються корінні відмінності терміна від слова загальної лексики. Якщо для останнього зв'язок звучання, змісту та речі, яку називають, представляється деякою єдністю, то у терміні такої єдності немає. Наприклад, якщо мова йде про лексичні або синтаксичні зв'язки терміна, то він сприймається як слово, але, якщо мається на увазі зв'язок з поняттям, то термін протиставляється слову, а його поняття вважається спеціальним. Це дає нам можливість вирізнити термін як поняття і термін як слово, оскільки місце, яке займає термін у рамках теорії, стосується виключно поняття терміна, а відповідність певному лексичному ряду відноситься лише до терміна [39, 83].

Т.Л. Канделаки виділяє у термінів план змісту та план вираження. Це пояснюється тим, що значення слів природних мов формувалось та змінювалось поступово з розвитком мовних систем і у зв'язку з цим - невіддільно одне від одного. При перегляді термінологічних систем окремі поняття, не змінюючи свого місця у системі, тобто, зберігаючи план змісту, можуть отримати нові позначення, тобто змінити свій план вираження. Отже, для термінів ці речі роздільні [39, 85].

Отже, розрізняючи план змісту та план вираження у спеціальній лексиці, зрозуміло, що, на відміну від слів загальної лексики, для термінів єдність цих двох планів є незначною, через те, що можливі різні кодування, заміни, умовні позначення тощо.

З'ясуємо сутність лінгвістичної природи терміна.

Термін – це невід'ємна органічна частина лексичної системи літературної мови. Терміни відрізняються від інших розрядів слів своєю великою інформаційною насиченістю. У терміні будь-якої термінології подається найбільш точне, концентроване та економне визначення того чи іншого поняття. Тому основна вимога, що висувається до терміна, – його однозначність, що не завжди виконується.

Існують дві категорії термінів: 1) загальнонаукові і загальнотехнічні терміни та 2) спеціальні (номенклатурні терміни). Загальнонаукові та загальнотехнічні терміни виражають загальні поняття науки й техніки, тоді як спеціальні терміни виражають часткові поняття.

Терміни існують не просто у мові, а в складі певної термінології. Термінологія, як система наукових термінів, є підсистемою усередині загальної лексичної системи мови [16, 75]. Згідно з О.О. Реформатським, термінологія – це система понять даної науки, що закріплені у відповідному словесному вираженні. Якщо у загальній мові (поза даною термінологією) слово може бути багатозначним, то, потрапляючи в певну термінологію, воно набуває однозначності [36, 35].

Незважаючи на відмінності й багатогранність сучасних галузей наукового знання і властивих їм понять, існує низка спільних ознак, які визначають суть терміна як особливої мовної одиниці. До них відносяться наступні ознаки:

- стилістична нейтральність, відсутність емоційно-експресивного забарвлення;
- точність і незалежність від контексту (технічний термін повинен чітко передавати суть поняття задля уникнення непорозумінь та неточності);
- тенденція до однозначності у межах певної термінологічної системи;
- пластичність, здатність до творення похідних термінів;
- системність (кожний термін має термінологічне значення в межах обумовленої терміносистеми);
- стислість у плані вираження;
- наявність визначення, яке чітко окреслює, обмежує його значення);
- інтернаціональний характер (наявність термінів-інтернаціоналізмів в деяких випадках полегшує міжнаціональне спілкування);
- змістовність.

Специфіка термінів як особливого лексичного розряду слів полягає у тому, що вони створюються у процесі виробничої та наукової діяльності і тому функціонують лише серед людей, що володіють відповідними науковими та виробничими реаліями, тобто макроконтекстом. Тому, на відміну від звичайних слів, однозначність яких у мовній комунікації забезпечується ситуацією або лінгвістичним контекстом, однозначність терміна регламентується екстралінгвістичним макроконтекстом або лінгвістичним мікроконтекстом [11, 130].

У межах лексичної системи мови терміни виявляють ті ж властивості, що й інші слова, тобто їм властива і полісемія, і антонімія, і ідіоматика.

Наприклад, термін *valve* у машинознавстві позначає «клапан», у радіотехніці – «електронна лампа», у гідравліці – «затвор»; термін *power* у фізиці означає «потужність», «енергія», у математиці – «ступінь», в оптиці – «оптична сила» тощо. Один і той же термін може входити до різних термінологій даної мови, що є міжнауковою термінологічною омонімією, наприклад: *reaction* – використовується в хімії, філіології, політиці; *reduction* – у філософії, юриспруденції, фонетиці; *assimilation* – в етнографії, фонетиці.

Лексико-граматичний аспект термінів відображається в їх класифікації за частинами мови: є терміни-іменники, прикметники, дієслова, прислівники. Ці терміни можна поділити на ті, які позначають об'єкти, й такі, які позначають ознаки і процеси. Наприклад, у словнику лінгвістичних термінів О.С. Ахманової фігурують терміни-іменники, терміни-прикметники, терміни-дієприкметники. Термінів-дієслів багато у терміносистемах, котрі відображають ті спеціальні сфери, для котрих характерні різні процеси, наприклад, діловодство: *to direct to* – направити до; *to fulfill an order* – виконати наказ. Терміни-прислівники використовуються там, де на перший план висуваються ознаки процесів, наприклад, у термінології музикознавства: *moderato*, *allegro*. Підрахунки показують, що термінів-назв об'єктів у процентному співвідношенні більше, ніж термінів-назв ознак [28, 30].

Отже, за своєю лінгвістичною природою терміни характеризуються великою інформаційною насиченістю, вмщуючи у собі найбільш концентроване, точне та економне визначення того чи іншого поняття та існують у складі різних термінологій, де набувають однозначності.

Класифікації термінів. Під час своєї роботи перекладач науково-технічної літератури повинен засвоїти застосовні на практиці класифікації термінів – як для пошуку термінів та їх еквівалентів у різних джерелах, так і для вибору найкращого способу перекладу терміна в залежності від його значення, формальної структури та сфери використання.

Існують різні класифікації, за якими терміни групуються на різних підставах: за змістом, за мовною формою, за функцією, за внутрішньомовними

та зовнішньомовними ознаками [28, 22]. У нашій роботі розглянемо декілька найважливіших класифікацій, застосовних при вивченні та перекладі термінів.

1) За ступенем спеціалізації значення. Якщо проаналізувати термінологію, яка вживається фахівцями певної галузі у наукових текстах, усному професійному мовленні, вводиться у словники, тощо, то виявляється, що частина термінів використовується лише в цій галузі, а частина – в інших. Це свідчить про те, що терміни неоднакові за ступенем спеціалізації їхнього значення [4, 22].

Залежно від ступеня спеціалізації значення, терміни можна поділити на три основні групи:

1. *Загальнонаукові терміни*, тобто терміни, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях, наприклад: *system, tendency, law, conception, theory* і т. ін. Слід зазначити, що такі терміни в межах певної термінології можуть конкретизувати своє значення, пор.: *monetary system, drainage system*. До цієї категорії відносять і загально-технічну термінологію (*device, equipment*).

2. *Міжгалузеві терміни* – це терміни, які використовуються в кількох споріднених або й віддалених галузях. Наприклад, економічна наука має термінологію, спільну з іншими соціальними, природничими науками, наприклад: *amortization, environmental costs, private property*.

3. *Вузькогалузеві терміни* – це терміни, характерні лише для певної галузі, наприклад: *leasing, drain canal, chip* [4, 23].

У мовленні фахівців, крім термінів, широко побутують й інші спеціальні одиниці – професіоналізми та номенклатурні назви.

2. Професіоналізми – це слова або вислови, притаманні мові людей певної професійної групи. Професіоналізми визначають спеціальні поняття, знаряддя або продукти праці, виробничі процеси, народні ремесла. Вони носять чіткий місцевий характер і їм властива деяка емоційність, що викликана особливостями просторіччя. Суттєва різниця між термінами і професіоналізмами полягає у тому, що терміни – це офіційні наукові назви

поняття, а професіоналізми виникають як розмовні, неофіційні замітники термінів (*платіжка* – платіжне доручення; *вишка* – вища математика, *пара* – дві академічні години) або коли та чи інша професія, рід занять не має розвинутої термінології (наприклад: *рибальство*, *гончарство* і т. ін.).

Номенклатура (від лат. *nomenclatura* – перелік, список імен) – це сукупність назв конкретних об'єктів певної галузі науки, техніки, мистецтва, тощо. Їх потрібно відрізнити від термінів, що позначають абстраговані наукові поняття. Номенклатуру становлять іменники та словосполучення, які передають як систему назв об'єктів певної науки, так і сукупність назв одиничних об'єктів (наприклад, у географічній номенклатурі – *Red Sea*, *river Dnipro*), видові назви (у ботанічній лексиці назви дерев: *oak*, *birch*, *conifer tree*). Існує номенклатура медична, мовознавча, хімічна, економічна (пор.: термін *currency* і номенклатурні назви *dollar*, *euro*, *peso* і т. п.), технічна (пор.: термін *борознороб-щіліноріз* і номенклатурні назви *ДЦН-1*, *ДЦН-2* [4, 23]).

Мостовий М.І. виділяє ще один різновид терміна – торговельний знак або паронім [33, 192]. В умовах масового виробництва виникла ціла наука утворення торговельного знака. Його застосування пов'язане з дослідженням мотивації поведінки перспективного покупця. У процесі утворення пароніма враховуються як психологічні фактори припущення переконання та приналежності, так і мнемонічні, семантичні, аналогові та інші особливості слова, яке залучається. При найменуванні об'єкта чи виду послуг до уваги беруться комбінаційні особливості звучання та значення форми, змішані імітаційні процеси. Торговельний знак розрахований на широкі кола населення, тому до складу знака залучається добре відоме загальноживане слово [4, 24].

Отже, ми з'ясували, що терміни неоднакові за ступенем спеціалізації значення і що їх поділяють на загальнонаукові терміни, міжгалузеві та вузькогалузеві терміни. Окрім того, у мовленні фахівців, крім термінів, широко побутують професіоналізми та номенклатурні назви.

2) За структурою. Коваленко А.Я. усі терміни англійської мови поділяє на:

1. *проті*, які складаються із одного слова: *circuit* – ланцюг;
2. *складні*, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *flywheel* – маховик;
3. *терміни-словосполучення*, які складаються з декількох компонентів: *circuit breaker* – автоматичний вимикач [19, 258].

Терміни-словосполучення у свою чергу поділяються на три типи.

До *першого* типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення: *brake* – гальмо, *gear* – прилад.

До *другого* типу відносяться такі терміни-словосполучення, які мають одним із компонентів технічний термін, а другим – слово загальноживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник та прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами: *back coupling* – зворотній зв'язок.

До *третього* типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являють собою слова загальноживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном. Такий спосіб утворення науково-технічних термінів непродуктивний: *line wire* – провід під напругою [4, 26].

При всій відмінності й багатогранності сучасних галузей наукового знання і властивих їм понять існує ряд спільних ознак, які визначають суть терміна як особливої мовної одиниці. Отже, основні ознаки терміна:

1. Системність. Кожний термін входить до певної терміносистеми, у якій має термінологічне значення. За межами своєї терміносистеми термін може мати зовсім інше значення, пор: ножиці цін “розбіжність рівнів і динаміка цін у сфері міжнародної торгівлі на окремі групи товарів” і значення загальноживаного слова ножиці.

2. Точність. Термін повинен якнайповніше й найточніше передавати суть поняття, яке він позначає: короткотерміновий кредит, чекодавець. Неточний термін може бути джерелом непорозумінь між фахівцями, тому іноді говорять, що науковці спершу домовляються про терміни, а вже потім приступають до дискусії. Так, кандидат економічних наук О.Петрик вважає, що термін *аудит* слід використовувати зі значенням “незалежна перевірка та підтвердження фінансової бухгалтерської звітності незалежним професіоналом щодо її достовірності, повноти та законності”; уживання цього терміна органами Державної податкової адміністрації України вона вважає неправомірним. Оскільки нові поняття сучасної науки досить складні, то для точного називання їх часто використовують багатослівні терміни, наприклад: міжнародна фінансово-господарська операція, Міжнародне товариство міжбанківських фінансових телекомунікацій.

3. Тенденція до однозначності в межах своєї терміносистеми. Якщо більшість слів загальноживаної мови багатозначні, то більшість термінів - однозначні, що зумовлено їхнім призначенням. Проте повністю усунути багатозначність (найчастіше двозначність) з терміносистем не вдається. Терміносистема економіки - не виняток, пор.: ажіо: 1) “відхилення курсу валюти, акцій, векселів від їх номінальної вартості або паритету в бік перевищення”; 2) “комісійний збір, сплачуваний за обмін нерівноцінних валют або за обмін банкноти на металеві монети”; 3) “різниця в сумах валютного виторгу чи платежів, що виникає при зміні співвідношення між курсами валют оплати і національної валюти з моменту платежу”.

4. Наявність дефініції. Кожний науковий термін має дефініцію (означення), яка чітко окреслює, обмежує його значення. Так, дефініцією терміна аудиторський висновок є вислів “документ, що містить результати аудиторської перевірки”.

Деякі термінознавці називають і такі ознаки (або вимоги) до терміна:

- нейтральність, відсутність емоційно-експресивного забарвлення;
- відсутність синонімів (справді, розвинена синонімія ускладнює наукове спілкування: форфейтинг - форфейтування, жирант - індосант, профіцит- прибуток - зиск - вигода);
- інтернаціональний характер (знаючи терміни-інтернаціоналізми, легко спілкуватися з іноземними фахівцями, читати іншомовну літературу, проте їхні значення непрозорі і це ускладнює, зокрема, навчальний процес: рамбурсація, ампліація, лаж);
- стислість (дуже зручно користуватися короткими термінами, але не завжди вдається утворити короткий термін, який би при цьому був ще й точним, наприклад: *акредитив з платежем на виплат*);
- здатність утворювати похідні, наприклад: зношення - зношування - зношеність - зношуваний.

Крім усього іншого, вважаю, що необхідно згадати про ще одну характеристику терміна - вмотивованість. Під вмотивованістю терміна розуміється своєрідне обґрунтування буквального значення походження терміну лексеми або словосполучення (або мотивує термінологічного прототипу). Якщо походження термін лексема усвідомлюється мовцями суб'єктами, можна говорити про наявність мотивованості термінологічної одиниці. Вмотивованість або невмотивованість терміна залежить від зв'язку його з ситуацією, що дала йому народження, а також від рівня освіченості говорить суб'єкта [12, 295-296]. Хорошим прикладом цього явища може послужити термінологічне поєднання "фонтанна арматура", щодо зрозуміле навіть непрофесіоналам у нафтовій сфері. По-перше, зрозуміло, про що йде мова, по-друге, інтуїтивно застосовується форма влаштування (за рахунок слова "фонтанная"). Таким чином, цей термін є вмотивованим. Отже, можна зробити висновок, що основними властивостями терміна більшістю вчених

визначаються однозначність або позаконтекстної, системність, точність, інформативність.

Усі терміни по будові поділяються на:

- 1) *Прості*, які складаються із одного слова: ланцюг;
- 2) *Складні*, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: маховик;
- 3) *Терміни-словосполучення*, які складаються із декількох компонентів: автоматичний вимикач [2, 158].

Науково-технічний термін – це слово або словосполучення, що називає загальне поняття теорії науково-технічної галузі знання чи діяльності. Як науково-технічні терміни використовуються мовні одиниці, створені спеціально або запозичені для цієї галузі знання (гайкоріз, комутатор, малолітражний, шліхтувати), і загальноживані слова в особливій функції (ковпак, наварювати, надійність). Значення науково-технічного терміна – вербальне висловлювання, яке називає істотні ознаки загального наукового поняття, устанавлюється внаслідок свідомої домовленості, закріплюється в термінологічних словниках тлумачного типу і, як у загальноживаного слова, складається з ієрархічно організованої сукупності семантичних компонентів (спільних і відмінних сем). Поняття і значення терміна не тотожні, бо значення терміна за обсягом менше від поняття. Постійні зміни у змісті та обсязі понять науково-технічної сфери зумовлюють розвиток значень відповідних термінів. Залежно від сутності зв'язку термінологічних одиниць з поняттями можна говорити про різні вияви семантичних відношень в УНТТ, тому проблема співвідношення значення терміна й поняття відіграє важливу роль для дослідження цих відношень. Значення терміна й лексичне значення слова – це категорії однорідні, але не тотожні, оскільки значення терміна пов'язане не лише з науковим поняттям, але й зі значеннями інших термінів у межах певної

термінології, семантично чітко визначене та засвоюється під час професійної діяльності.

Науково-технічну сферу пізнання та діяльності обслуговує спеціальна лексика, до складу якої належать терміни, номенклатурні знаки, професіоналізми, жаргонізми. Номенами в науково-технічній сфері людської діяльності є найменування конкретних предметів.

У роботі охарактеризовано номенклатурні одиниці двох типів:

1) назви машин, верстатів, пристроїв, приладів, деталей, знарядь праці та їхніх частин, матеріалів і речовин;

2) назви серій, моделей, типів конструкцій, марок машин, приладів, деталей, видів матеріалів і речовин, назв виробників і науково-дослідних установ тощо. До аналізу семантичних відношень в українських науково-технічних термінах залучено номени першого типу, які фіксуються в термінографії у великій кількості, номени ж другого типу не прийнято подавати у словникових працях, тому їх відмежовано від аналізованих одиниць. Від термінів відокремлено також професіоналізми (*“домашній аналіз”, “мокре зварювання”, “політ труб”*) і жаргони (*“у свердловині макарони”, “хлопчик - дівчинка”*) через ненормативність уживання, стилістичну маркованість, наявність емоційно-експресивного забарвлення та через відсутність їх у словникарських працях [1, 215].

Для номінації понять науково-технічної термінології використовуються терміни-слова й терміни-словосполучення, а також терміни зі словесно-символічним планом вираження (*в-латунь, д-деревина*).

Терміни-слова – це мовні одиниці здебільшого іменникової природи (*кристалічність, кріплення, токар-револьверник*), хоча вони можуть бути

виражені прикметниками (*рудоплавильний, шарнірний*) та дієсловами, зокрема дієприкметниками (*литий, штампувати*).

У досліджуваній термінології поширені також аббревіатури (*ОЗП – оперативний запам'ятовувальний пристрій, ТЕЦ – теплоелектроцентрально*). Складність понять науково-технічної галузі, потреба точних, умотивованих, однозначних одиниць зумовлюють домінування термінів-словосполучень, що формуються за різними твірними моделями і бувають дво- або багатокomпонентними (*дифузійне зварювання, трансформатор тиску; каротажний свердловинний підйомник, пам'ять з прямим доступом, пропускна здатність каналу зв'язку, пульт управління преверторами, час початку тужавіння тампонажного розчину*).

Терміни-словосполучення поділяються на три типи.

До *першого* типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення: гальмо, прилад.

До *другого* типу відносяться такі терміни-словосполучення, які мають один із компонентів технічний термін, а другий - загальноновживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами: зворотній зв'язок

До *третього* типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являються собою слова загальноновживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном.

Отже, А. Я. Коваленко звертає увагу на те, що усі терміни об'єднуються в термінологічні системи, які виражають поняття однієї галузі знань. У кожній

термінологічній системі утворюються певні групи, для яких загальним є їх належність до класу предметів, або до класу процесів, властивостей і т.д.

А.В. Супераньська, Н.В. Подольська, Н.В. Васильєва поділяють терміни на:

Терміни-слова (вони виражені єдиним словом: *ембріон, цемент, бетон, графіт, рак*).

Терміни-словосполучення (серед них розрізняють: а) вільні словосполучення (*атомна електростанція, космічна швидкість, радіолокаційні установки* і т.д.), де кожний з компонентів - термін, що може вступати в двосторонній зв'язок; б) зв'язані словосполучення, де ізольовано взяті компоненти можуть і не бути термінами, а в поєднанні вони утворюють термін-словосполучення: *мертва вода, важка вода, радіоактивний йод, мислячий робот* і т.д.).

Багатокомпонентні терміни (такі терміни можуть бути три-, чотири- і більше компонентними і представлені вони в значно меншій кількості: відкритий розпад радіоактивних елементів, рівняння руху машин, діставати дози опромінювання та ін.) [3, 130]

Незалежно від того яким є термін - багатокомпонентним сполученням чи виступає в якості терміна-словосполучення чи терміна-слова, омонімія поширюється на кожен з них.

1.3 Види термінів за сферою функціонування

Галузеві терміносистеми взаємодіють одна з одною, мають спільний термінологічний фонд. Ізольованих терміносистем немає, вони містять уніфіковані щодо норм сучасної мови терміни на міжгалузевому рівні. Терміни поділяють на загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні.

Загальнонаукові терміни – це терміни, що поширені в усіх сучасних галузях наукових знань, як-от: аналіз, синтез, функція, аргумент, аналогія, категорія, класифікація, варіант, метод, суб'єкт, об'єкт та ін. Такі терміни мають міжпредметний характер і високий ступінь абстрактності.

Міжгалузеві терміни позначають поняття суміжних наукових і науково-прикладних дисциплін. Є чимало таких понять, що відомі з тим самим значенням у багатьох суміжних галузях, наприклад: *атом, речовина, валентність, ядерно-магнітний резонанс* – у фізиці й хімії, *стиль* – у літературі, музиці, мовознавстві, архітектурі тощо. Такі терміни можуть функціонувати в різних галузевих терміносистемах, практично не змінюючи при цьому свого значення. Лише в складі термінологічних словосполучень вони можуть звужувати і конкретизувати своє значення.

Вузькоспеціальні терміни – це слова чи словосполучення, які позначають поняття, що відображають специфіку конкретної галузі. Для цих термінів характерна семантична конкретність, однозначність.

Кожна галузь науки, техніки, виробництва, мистецтва має свою термінологію. Загалом серед термінологічної лексики можна виділити: суспільно-політичну, науково-технічну, природничу, адміністративно-ділову тощо. Кожна з них має свої підсистеми, напр.:

- політичну (*демократія, інтеграція, уряд, центризм, фракція*);
- юридичну (*законодавство, апеляція, позов, адвокат, прокурор*);
- фінансову (*кредит, банк, вклад, кошти, депонент*);
- військову (*плацдарм, переворот, зброя, полковник, контрудар*);
- філософську (*діалектика, базис, парадокс, еkleктика, тотожність*);
- біологічну (*клітина, суцвіття, генетика, рецептор, клонування*);

- геологічну (*мінерал, кора, палеозой, шлейф, копалини*);
- лінгвістичну (*фонема, суфікс, дієслово, грамати́ка, синтаксис*);
- літературознавчу (*сюжет, персонаж, поема, епілог, кульмінація*);
- електротехнічну (*люмінесценція, конденсатор, запобіжник*);
- радіотехнічну (*ретрансляція, діод, іконоскоп, декодер, осцилограф*);
- фізичну (*спектроскопія, тиск, реостат, електрон, атом, протон*);
- математичну (*множення, трикутник, квадрат, інтеграл, куб*);
- хімічну (*іон, каталізація, реактив, луг, кислота, лакмус*);
- медичну (*хірургія, укол, термометр, тонзиліт, пеніцилін*);
- музичну (*квартет, адажіо, соло, піанісимо, стакато, октава*);
- морську (*лайнер, лоїрнан, катер, тоннаж, шлюз, баркас*);
- спортивну (*тайм, аут, бокс, нокаут, ферзь, пенальті*) та ін.

Галузеві терміносистеми взаємодіють одна з одною, мають спільний термінологічний фонд. Ізольованих терміносистем немає. Вони містять уніфіковані щодо норм сучасної мови терміни на міжгалузевому рівні.

Крім термінів, у спілкуванні фахівці користуються професіоналізмами. До професійної лексики належать слова, вживані групами осіб на позначення предметів і понять, які безпосередньо пов'язані з їх професійною діяльністю або родом занять (*з'єднання труб „хвіст ластівки”, кермо у водіїв – „баранка”, материнська плата – мама, клавіатура – клава, переписати інформацію – скинути інформацію, фонограма – фанера, розрекламувати – розкрутити, кок – повар, камбуз – кухня, кубрик – кімната відпочинку, бак –*

носова частина корабля). Професіоналізми хоч і позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти праці, проте мають свої особливості. Вони функціонують найчастіше лише в усній мові представників якоїсь професії, не фіксуються спеціальними словниками, мають емоційно-експресивне забарвлення.

1.4 Явище полісемії в англійській науково-технічній термінології

Зазвичай термін ‘полісемія’ застосовують у ситуаціях, коли різні змісти слова (значення, інтерпретації) певним чином зв’язані між собою. Наприклад: *geophysicist* у значенні людини, яка є фахівцем із геофізики (геофізик) і у значенні людини, яка є фахівцем з гравіметрії (гравіметрист), *line* у значенні – лінія, межа (*graticule line* – лінія географічної сітки) і позначаючи поняття вісь (*main centre line* – головна вісь).

Аналізуючи явище полісемії слід зазначити, що слово завжди виникає з одним значенням, яке називається первинним чи прямим, оскільки воно прямо називає позначуваний предмет, крім того дуже часто йому властиві переносні значення, похідні від прямих, які мотивовані через прямі значення і виникають унаслідок перенесення назви одного предмета, явища дії чи ознаки на інший предмет, явище, дію чи ознаку, які чимось схожі між собою. У даному випадку мова йде про метафору (перенесення значення за подібністю), метонімію (перенесення за суміжністю), а також гіпергіпонімією (включення), які сприяють процесові творення нових смислів мовних одиниць [2, 221].

Варто погодитись із твердженням Т.І. Панько, яка вважає, що термінологічна полісемія як семасіологічний процес під час розвитку та стабілізації терміносистем піддається постійній нівеляції та ніколи не зникає повністю. Вона присутня на всіх етапах розвитку загальнонавчальної мови та фахових підмов, проте полісемія реалізується у спеціальній лексиці дещо по іншому, ніж у загальнонавчальній мові, де це явище приводить до розширення та збагачення словникового складу; у межах спеціальної лексики воно не

завжди є бажаним, адже порушує однозначну відповідність між референтом і знаком, який його номінує, тому в терміносистемах багатьох наук значно легше знайти багатозначний термін, ніж однозначний [2, 189].

Багатозначність термінів у фаховій мові, наприклад, геодезії проявляється наступним чином:

1. Іноді багатозначний термін стосується понять, зовсім не пов'язаних чи тих, які лише віддалено рідняться відносно один одного, наприклад: *statement* – 1) формулювання; 2) офіційний звіт; *target* – 1) ціль; 2) візирна марка. Якщо багатозначність такого типу проявлена не лише в якійсь одній системі, а в системах, віддалених одна від одної, це не є суттєвим недоліком [4, 73]. Наприклад: *key station* – 1) опорна точка; 2) задавальна станція (в геодезії) та *key station* – термінал з клавіатурним вводом (в комп'ютерній сфері); *junction* – 1) зведення по рамці аркушів карти; 2) вузлова точка (геодезичної мережі) у геодезії та *junction* – об'єднання, союз (держав) (в юриспруденції) та *junction* – синапс (в медичній сфері).

2. Багатозначний термін може поєднувати поняття, які являються досить близькими, що, як уже зазначалось, є небажаним в межах однієї термінологічної системи, адже створює певні проблеми щодо функціонування такого терміну [4, 73], наприклад: *number* – 1) число, кількість і 2) цифрова частина номенклатури карти; *pillar* – 1) геодезичний знак на місцевості і 2) стовп для спостережень.

3. Багатозначними у межах досліджуваної фахової мови виступають не тільки терміни-слова: *reticule*: 1) перехрестя ниток, сітка ниток; 2) географічна сітка; *hypsography*: 1) гіпсографія, гіпсометрія; 2) рельєф в абсолютних висотних позначках, але і терміни-композиції: *framework*: 1) основа побудови; 2) мережа опорних точок; *line-of-sight*: 1) лінія прямої видимості; 2) радіовидимість; та термінологічні словосполучення: *transit line*: 1) візирна

вісь, лінія візування; 2) теодолітний хід; *point interpolation*: 1) інтерполяція по точках; 2) нанесення точок.

3. Полісемію досліджуваних термінів можна поділити на два типи: 1) зовнішню та 2) внутрішню. Під зовнішньою полісемією розуміється багатозначність загальнолітературних слів, один чи декілька лексико-семантичних варіантів яких має термінологічні значення. Наприклад: *body* – в анатомії – тіло, в геодезії – поле карти (*body of map*); *table* – в комп'ютерній сфері – таблиця, в геодезії – рівень (*ground-table* – рівень місцевості). Внутрішня полісемія передбачає полісемію слів, усі лексико-семантичні варіанти яких мають термінологічні значення, тобто полісемію власне термінів. Наприклад: *pole* – 1) полюс; 2) рейка; *radius* – 1) радіус, 2) лімба (кутомірного приладу).

4. Переважна більшість полісемічних термінів є двозначними чи трьохзначними. Наприклад: *loop*: 1) зімкнена горизонталь; 2) полігон; *rate* 1) ступінь; 2) темп, швидкість; 3) відношення, пропорція. Дані терміни можуть отримувати й інші додаткові значення, а саме: *delay lock loop* – автопідстроювання частоти за затримкою; *data sampling rate* – інтервал вимірів, *repetition*. Крім того трапляється термінологічні одиниці, які мають чотири або і більше значень, до прикладу: *datum point* 1) початковий орієнтир, опорна точка; 2) репер; 3) топографічно визначена точка; 4) початок системи координат.

5. Дієслівні багатозначні терміни зустрічаються досить рідко. Наприклад: *to expose*: 1) експонувати; 2) копіювати; *to hold*: 1) тримати; 2) витримувати; 3) утримувати. Решту займають полісеманти з інших частин мови. Серед них є велика кількість іменників, чи іменних словосполучень. Наприклад: *lune*: 1) дуга паралелі між двома меридіанами; 2) зона сітки координат; *topography*: 1) рельєф, характер місцевості; 2) топографічна маса, топографія; *field traverse*: 1) полігонометричний хід, полігонометрія; 2) маршрутне знімання.

6. Аналіз семантичних відношень між значеннями багатозначних термінів геодезії свідчить, що для аналізованих полісемантів характерною є радіальна полісемія: *sheet*: 1) аркуш карти; 2) таблиця; *trilateration*: 1) трилатерація; 2) радіогеодезичі вимірювання великих відстаней; 3) просторові вимірювання, стереоскопія. Менше полісемічних термінів мають ланцюгову полісемію: *coincidence*: 1) суміщення, збіжність; 2) момет збіжності маятників; *background*: 1) задній план (фотознімка); 2) фон та змішану структуру лексико-семантичних варіантів: *fixation*: 1) закріплення, фіксування; 2) зафіксоване або визначене місцезнаходження; 3) прив'язка [8].

Проблеми розмежування явищ полісемії й омонімії присвячено науковій роботі: Р. Болтянської, В. В. Виноградова, Ю. Н. Ковалик, Л. Ліпка та інших. Для того, щоб відрізнити одне слово з кількома значеннями (полісемія) від двох різних слів з непов'язаними значеннями (омонімія) слід, як стверджує Л. Ліпка, застосувати три типи критеріїв: 1) етимологічний; 2) формальну тотожність чи виразність; 3) тісний семантичний зв'язок (понять у базі знань) [9, 136]. Одним з головних критеріїв розмежування полісемії від омонімії на нашу думку можна назвати семантичну ознаку, тобто наявність (у полісемії) та відсутність (в омонімії) внутрішнього мотивованого зв'язку між значеннями.

Як полісемія, так й омонімія, з точки зору історичної семантики та системи мови, відбивають різні ступені розвитку багатозначності слова, яка є одним із шляхів появи омонімів. За цих умов омоніми утворюються у мові частіше за все через розпад полісемії [6, 46]. Омонімія – це явище, що безпосередньо впливає з факту неоднаковості плану вираження та плану змісту. Слід зазначити, що велика кількість омонімічних одиниць терміносистеми геодезії вживаються не як самостійні слова, а входять до складу термінологічних словосполучень.

Погоджуючись з думкою Л. Ліпки та Дж. Лайонза зазначимо, що полісемія трапляється значно частіше у мові, ніж омонімія.

Приклади багатозначності англійських автомобільних термінів:

engine - прибор, двигун, паровоз

oil - олива, мастило, нафта

bush – втулка, чагарник, сопло

knock – стукіт, детонація

key – шпонка, ключ, гайковий ключ, код

Підсумовуючи сказане, можна зазначити те, що незважаючи на негативне ставлення до явищ полісемії в термінології, багатозначність все ж присутня у фахових термінологіях, як об'єктивне явище. При цьому прояви полісемії в термінології значно вужчі, ніж у загальнолітературній мові. Проведений аналіз фахової мови геодезії показав, що для неї більш типовим є явище внутрішньомовної, ніж міжгалузевої омонімії.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі було визначено поняття термінології.

Термінологія — це сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі науки, техніки чи мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові. Від звичайних слів терміни відрізняються точністю семантичних меж.

Визначено поняття терміну та його ознаки.

Термін – це слово або словосполучення, що виражає спеціальне поняття якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.

Отже, основні ознаки терміна:

- Системність.
- Точність.
- Тенденція до однозначності в межах своєї терміносистеми.
- Наявність дефініції.
- Вмотивованість.

Розглянуті типи термінів за будовою.

Залежно від кількості одиниць, які виступають компонентами одного терміна, можна виділити два основних структурних типи:

- а) однокомпонентні (терміни-слова);
- б) багатоконпонентні (терміни-словосполучення).

Кожному типу властиві такі способи творення, як афіксація, конверсія, аббревіація. Існують наступні види термінів за сферою функціонування: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні.

РОЗДІЛ 2. АНГЛІЙСЬКА АВТОМОБІЛЬНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ.

2.1 Основні способи утворення науково-технічних термінів

Людина знаходиться в тісній взаємодії з безперервно мінливим світом. Головним посередником виступає мова, яка надає можливість упорядкувати і систематизувати безліч знань, для створення більш чіткої мовної картини світу. З кінця минулого століття відбуваються колосальні зміни у всіх галузях промисловості. Автомобілебудування - одна з провідних галузей машинобудування. Термінологія автомобілебудування з'явилася задовго до появи перших автомобілів в Англії та Україні. Пов'язано це з тим, що спроби, створення транспортних засобів, тривали протягом кількох століть і були б неможливі без різних розробок, що застосовувалися в областях інших наук.

Терміни, пов'язані з автомобілебудуванням, з технічним пристроєм автомобіля, набувають все більш широке поширення. Отже, термінологія автомобілебудування викликає все більший інтерес не тільки у фахівців в цій області і власників автомобілів, але і вчених лінгвістів. Один із способів творення термінів - це метафоризація термінології відбувається в результаті перенесення значення одного предмета на інший за подібністю ознак. Іншими словами можна сказати, що метафора є одним із способів утворення термінів.

Науково-технічний термін - це слово чи словосполучення, пов'язане із певним науково-технічним поняттям, яке має стійкий комплекс ознак: системність, прагнення до однозначності, конкретизація поняття, стилістична нейтральність, точність і стислість, відповідність нормам мови, дериваційна

здатність, фіксований зв'язок з позначуваним поняттям та незалежність від контексту. Хоча можна відмітити, що при наявності омонімії лексичних одиниць контекст допомагає виявити у якому зі своїх значень вживається термін у конкретному випадку. Науково-технічні терміни висловлюють спеціальні наукові та технічні поняття. Специфіка цих термінів полягає в тому, що вони створюються у процесі виробничої та наукової діяльності і тому, головним чином, функціонують лише серед фахівців певної галузі.

Отже, розглянемо основні способи утворення науково-технічних термінів на прикладі термінології у автомобільній галузі.

Однослівні терміни є фундаментом, на якому вибудовується терміносистема з автомобілебудування. Вони, як правило, називають базові поняття і є найменуваннями первинних понять, що стали основоположними у даній галузі. Дослідження граматичної структури однослівних англійських термінів дозволило нам розподілити їх за такими основними типами: прості, афіксальні та складні терміни.

До простих термінів, які мають лише корінь як словотворний компонент, відносимо такі найменування *clutch* (зчеплення), *fuel* (паливо), *diesel* (дизель), *drift* (дрифт), *filter* (фільтр), *cabin* (салон), *carbon* (карбон), *циліндр* (*cylinder*), *шатун* (*connecting rod*), *hybrid*(гібрид), *compressor* (компресор), *kit* (комплект), *wheel* (колесо), *cowl* (кожух), *coil* (катушка), *reel* (катушка), *lid* (кришка), *cam* (кулачок), *hub* (маточина), *file* (напильник), *strain* (напруження), *rim* (обод), *tin* (олово), *pin* (палець), *belt* (пас), *gear* (передача), *knob* (перемикач), *lift* (підйомник), *gash* (поріз), *flow* (потік), *hitch* (пристрій заічний), *spring* (пружина), *reck* (рейка зубчата), *relay* (реле), *seal* (сальник), *steel* (сталь), *rod* (стержень), *jet* (струмінь), *knock* (стукіт), *toe* (сходження колеса), *chart* (таблиця), *sedan* (седан), *link* (тяга з'єднувальна), *ram* (циліндр силовий), *shim* (шайба калібрувальна), *tyre* (шина), *slag* (шлак), *stud* (шип для покриття), *key* (шпонка), *stem* (шток), *air*(повітря). та інше.

Але найбільш інтенсивне поповнення термінологічного складу слова відбувається за рахунок процесів афіксації, конверсії, утворення словосполучень шляхом додавання лівих і правих визначень до вихідного терміна, запозичення, скорочення, комбінації декількох способів тощо.

Більшість термінів утворюється морфологічним способом, який базується на афіксації, тобто деривації за допомогою афіксальних морфем: префіксів, суфіксів, префіксів і суфіксів одночасно, флексій [3, 396].

Аффіксація – це утворення нових однослівних термінів шляхом додавання словотворчих афіксів до кореня. Аффіксація — це утворення нової (похідної) основи з уже існуючої (вивідної) основи додаванням до останньої словотворчої частки — афікса. Аффіксація широко використовується як в англійській мові так і в українській мові.

Таблиця 1. Основні способи утворення англійських автомобільних термінів.

Префіксальний спосіб	Суфіксальний спосіб	Префіксально-суфіксальний спосіб
<p><i>Antifreeze – антифріз</i></p> <p>Префікс anti- передає значення «проти».</p>	<p><i>Bolstering – бокова підтримка.</i> Bolster – подушка сидіння, а суфікс ing утворює іменник <i>підтримка</i> (опора, яка вбудована в сидіння задля оптимального положення пасажирів або водія).</p>	<p><i>Depreciation – уцінка.</i></p> <p>Утворено від кореня appreciate (цінувати і т.д.). Префікс de використаний для того, щоб придати явищу зворотній процес. Суфікс «tion» передає стан цього терміну.</p>
<p><i>Invoice – накладна або рахунок-фактура.</i></p> <p>Префікс «in» утворює</p>	<p><i>Heater – обігрівач.</i></p> <p>Суфікс «er» вказує, на</p>	<p><i>Supercharger – турбонагнітач.</i></p> <p>Префікс «super» вказує</p>

нове слово та лексичне значення.	інструмент, що саме гріє повітря.	на перевищену ступінь дії. Суфікс «er» вказує на інструмент цієї дії.
<i>Rebate</i> - повернення переплаченої суми. Префікс «re» вказує на зворотній процес дії.	<i>Instrumentation</i> – контрольна-вимірювальна система.	<i>Turbocharger</i> – турбонагнітач. Синонім попереднього приклада.
<i>Recall</i> – нагадування. Префікс «re» вказує на повторюваність дії.	<i>Lessee</i> – орендар. Суфікс «ee» вказує на пасивного суб'єкта дії.	<i>Underwriter</i> – страхова компанія. Префікс <i>under</i> означає підпорядкування, а суфікс <i>er</i> функціональне призначення.
<i>Subprime</i> – субстандартний. Префікс «sub» має значення «майже».	<i>Lessor</i> – орендодавець. Суфікс «or» вказує на того, хто виконує дію.	<i>Underwriting</i> – страхування.
<i>Underbody</i> – нижня частина кузова. Префікс «under» вказує на конкретну частину кузова.	<i>Pillar</i> – стійка. Суфікс «ar» вказує на інструмент, який виконує функцію опори.	<i>Acknowledgement</i> – підтвердження. Суфікс «ment» позначає результат дії.
<i>Understeer</i> – недостатня поворотність. У цьому випадку <i>under</i> – недо.	<i>Spoiler</i> – спойлер. Суфікс «er» вказує на інструмент.	<i>Multiplexing</i> – мультиплексування. Префікс «multi» позначає неоднорідність іменника.
<i>Non-freezing</i> – морозостійкий. Префікс	<i>Composition</i> . Суфікс «tion» вказує на дію.	

«non» вказує на заперечність.		
<i>Non-corrosing</i> – некорозійний. Префікс «non» вказує на заперечність.	–	<i>Tuning</i> – тюнінг. Суфікс «ing» вказує на технічний процес.
<i>Non-dimensional</i> – безрозмірний. Префікс «non» вказує на заперечність.	–	<i>Programming rotating</i> – програмування обертання. Суфікс «ing» вказує на дію.
		<i>Safety</i> – безпека. Суфікс «ty».
		<i>Computer</i> – комп'ютер. Суфікс «er» вказує на інструмент.
		<i>Cutter</i> – фреза.

Складні однослівні терміни

Утворення нових складних однослівних термінів відбувається шляхом словоскладання, коли кореневі морфеми з'єднуються в один новий термін. Розглянемо приклади утворення таких термінів.

Отже, термін *airbags* є складним однослівним терміном, який має дві кореневі морфеми, а саме – *air* та *bag*. Для того, щоб передати функціональну частину цього оснащення для безпеки водія та інших пасажирів, було застосовано з'єднання двох морфем – повітря та мішок(як одне із лексичних значень цього слова). Слово *air* передає наповненість у фізичному стані, слово *bag* форму пристосування для автомобіля.

Beltline – ремінь безпеки, цей термін складається зі слів *belt* – ремінь та *line* – лінія, зрозуміло, що слово *лінія* передає вид та надає повне лексичне значення цьому терміну.

Drivetrain – трансмісія, *drive* – їзда(іменник), *везти*(дієслово), *train* - поїзд(іменник), тренувати, принадажувати(дієслово). Тому поєднання цих слів можна охарактеризувати як призводити до руху, що повністю передає процес роботи трансмісії.

Headlight – передня фара, *head* означає, що вона передня, а *light* – світло. Також, *headset* – передня гарнітура.

Nightvision – нічне бачення. *Night* – ніч, *vision* - бачення.

Payload – корисне навантаження. Слово *рау* надає конкретність терміну.

Roofline – контур даху. З'єднання цих слів було задля конкретизації значення, а також для скороченні на письмі.

SmartWay. Відносно новий термін, зазвичай не перекладається на українську мову. Якщо окремо перекласти слова, то стане зрозуміло логічність та сенс цього терміну.

Sunroof – люк. Термін у англійській мові передає значення цього прилада, українською мовою він має більш скорочений графічний вид, а також фонемне відображення.

Sunshade - сонцезахисна шторка. *Sun* – вказує на функції прилада, *shade* на його форму.

Tachometer – тахометр. Друга частина терміну вказує на функціональну частину, перша – що саме вимірює пристрій.

А також такі приклади складних однослівних прикладів:

Airflow – витрата повітря, *windscreen* – двірники, *locknut* – контргайка, *flywheel* – маховик, *wastegate* – перепускна заслінка для відпрацьованих газів, *axleshaft* – ніввісь, *lockwasher* – стопорна шайба, *keyway* – шпонковий паз,

tailpipe – труба вихлопна, *airlock* – повітряна пробка, *clockwise* – за годинниковою стрілкою, *drivebelt* – приводний пас, *footwell* – підлога, ніша для ніг в автомобілі, *glovebox* – бардачок, *hacksaw* – ножівка, *locktab* – блокуюча деталь, *screwdriver* – викрутка, *solenoid* – електромагніт, *workbench* – верстак, *workpiece* – заготовка.

Абревіація як спосіб утворення автомобільних термінів

Абревіація — це спосіб словотворення, що полягає в поєднанні двох і більше слів із довільним, асемантичним усіченням принаймні одного з них. Тому інколи абревіацію розглядають як різновид словоскладання або основокладання.

ABS (Anti-lock brake system) – АБС –антиблокування гальмівної системи;

ATF (automatic transmission fluid) – олива для автоматичної трансмісії;

BDC (bottom dead centre) – нижня мертва точка;

DOHC (double-overhead cam) – двигун з двома розподільними валами верхнього розташування;

EDC (electronic diesel control) – електронне керування дизельним двигуном;

EGR (exhaust gas recirculation) – система рециркуляції відпрацьованих газів;

HT (high-tension) – висока напруга;

LT (low tension) – низька напруга;

SUV (sport utility vehicle) – позашляховик;

TDi (turbo direct injection) – двигун з турбонаддувом і безпосереднім вприском);

VIN (vehicle identification number) – ідентифікаційний номер транспортного засобу та інше.

Один із найпродуктивніших способів утворення автомобільних термінів є словосполучення. Зазвичай, терміни-словосполучення мають декілька лексичних значення, тому досить складно перекладати таку термінологію.

Термінологічні словосполучення мають власні *структурні* особливості, тому їх можна класифікувати за лексичним складом.

а) Термінологічні словосполучення, які складаються лише з іменників: *acquisition fee* (плата за придбання), *air filter* (повітряний фільтр), *airbag deactivation* (деактивація подушки безпеки), *transmission line* (лінія передачі), *antenna type* (тип антени), *axle ratio* (коефіцієнт осі), *dump valve* (клапан скидання тиску), *conversion factor* (коефіцієнт перетворення), *current source* (джерело струму), *car ramp* (естакада), *core plug* (заглушка), *number plate* (номерний знак), *combustion zone* (зона згоряння), *fusion zone* (зона сплаву), *washer pump* (насос омивача), *swivel pin* (нахил шворня), *vehicle identification* (номер транспортного засобу), *compression ratio* (ступінь стиснення), *wheel tread* (колія автомобіля), *wheel alignment* (регулювання кутів керованих коліс).

б) Термінологічні словосполучення, які складаються з прикметників та іменників: *adaptive headlight* (адаптивна фара), *adjustable pedal* (регульована педаль), *repulsive force* (сила відштовхування), *adjustable suspension* (регульована підвіска), *aerodynamic drag* (аеродинамічний опір), *automatic transaxle* (автоматична коробка передач), *base price* (базова ціна), *bank fee* (банківський збір), *short circuit* (коротке замикання), *chain guide* (заспокоювач ланцюга), *swivel ball* (з'єднання шарнірне), *primary circuit* (первинний ланцюг), *tyre lever* (монтіровка автомобіля), *environmental friendless* (екологічність), *free play* (вільний хід), *regular maintenance* (періодичне технічне обслуговування), *operating repair* (поточний ремонт), *minor repair* (незначний ремонт).

в) Термінологічні словосполучення, які складаються з дієприкметників, дієприслівників (Participle I, II) та іменників: *air conditioning* (кондиціонер), *asking price* (первісна вартість), *brake drying* (сушка гальм), *cabin lighting* (освітлення салону), *milling machine* (верстат фрезерний), *honing machine* (верстат хонінгувальний), *retaining bolt* (болт утримуючий), *sealing bolt* (болт ущільнювальний), *securing bolt* (болт кріпильний), *steering damper* (амортизатор рульового механізму), *bearing shell* (вкладиш підшипника

ковання), *braking system* (гальмівна система), *bearing seat* (гніздо підшипника), *preventing oxidation* (запобігання окисленню), *steering wheel* (кермо), *shielding gas* (захисний газ), *car handling* (керованість автомобіля), *brake bleeding* (прокачування гальм), *fault finding* (діагностика), *preventing oxidation* (запобігання окисленню).

г) Термінологічні словосполучення, які складаються з прийменникових словосполучень: *angle of deflection* (кут відхилення), *angle of approach* (кут наближення), *angle of departure* (кут вильоту).

Дослідження англійської термінології з автомобілебудування показало, що найпоширенішими із зазначених вище є моделі прикметник+іменник (словосполучення з прикметником у функції визначення) та іменник+іменник (словосполучення з іменником у функції визначення). Прийменикові словосполучення, як і словосполучення дієприкметник (дієприслівник)+іменник менш поширені у даній галузі знань.

2.2 Хибні друзі перекладача в сфері автомобільної лексики

Хибні друзі перекладача (*faux amis*), або міжмовні омоніми (міжмовні пароніми-- пара слів у двох мовах, схожих за написанням і / або вимовою, часто із загальним походженням, але відрізняються в значенні. Наприклад, *angina* - стенокардія, а не ангіна, *genial* - добрий, а не геніальний, *magazine* - журнал, а не магазин. Хибні друзі перекладача можуть призводити до неправильного розуміння і перекладу тексту. Частина з них утворилася через те, що після запозичення значення слова в одному з мов змінилося, в інших випадках запозичення взагалі не було, а слова походять із загального кореня певної древньої мови, але мають різні значення; іноді співзвуччя випадково. Термін «Хибні друзі» був введений М. Кесслера і Ж. Дероккіні в 1928 році в книзі «*Les faux amis ou Les pièges du vocabulaire anglais*».

Окремим випадком хибних друзів перекладача є псевдоінтернаціоналізми - міжмовні омоніми асоціюються (по своїй графічній

і / або фонетичної формі) зі словами інтернаціональної лексики і викликають різного роду труднощі при перекладі: повне або висловлювання, порушення лексичної сполучуваності або стилістичного узгодження слів у висловленні.

На противагу хибним друзям перекладача існують також слова, які в двох даних мовах мають однакове значення і схоже звучання. Подібні «друзі перекладача» називаються лексичні когнати.

Наприклад, англ. *mist* - *туман*, *ньому*. *Mist* - *гній*. Це збіг призвів до проблем при експорті до Німеччини комп'ютерної гри *Myst* і дезодоранти *Mist Stick*.

Також яскравий приклад - слово *Gift*, яке по-англійськи означає подарунок або обдарованість, а по-німецьки - *отрута*. Відповідно *gifted* англійською це обдарований, а по-німецьки *giftig* означає отруйний.

Зміна значення слова при запозиченні

Слова зазвичай запозичується для того, щоб дати назву деякого нового поняття. Часто для цього запозичуються слова в своєму неосновний значенні.

Англійське *old-timer* (*старий, ветеран*) була запозичена багатьма мовами в звуженому значенні - старовинний автомобіль. Слово «док» (*dock*) була запозичена для того, щоб назвати приміщення для ремонту кораблів (*dry dock*), хоча в англійській мові це слово - *пристань*.

Саме тому хотілося б в даній роботі торкнутися хоч малу частину тих хибних друзів перекладача які зустрічаються в даній темі:

absorption dynamometer - *гальмовий динамометр*, а не абсорбує

alternator - *стартер*, а не альтернатор

assembly - *двигун знаходиться в комплектному стані*, а не асамблея

bush - *втулка*, а не кущ

distributor - *трамблер*, а не дистриб'ютор

dome - *панель приладів*, а не будинок

low beam - *бліжнє світло*, а не низький промінь

piston - *поршень*, а не пістон

random times - *режим довільного включення двигуна*, а не випадкові часи

resin - смола, а не гума

semitrailer - напівпричеп, а не полутрейлер

shock absorber -амортизатор, а не абсорбер

shock sensor -датчик вібрації, а не шоківий сенсор

suspension -підвіска автомобіля, а не суспензія

terminal - клемма, а не термінал

the wedding - установка агрегатів і вузлів автомобіля на кузов або раму, а не весілля

wide body - аеродинамічна підвіска автомобіля, а не широке тіло

Можна зробити висновок, що під час перекладу автомобільних термінів, необхідно бути не тільки гарним перекладачем, а ще й спеціалістом у даній галузі, для того щоб створити адекватний та адаптивний переклад україномовному суспільству.

2.3 Особливості перекладу англійських автомобільних термінів українською мовою

Століття інновацій кожен день вдосконалюється, це не оминає й галузь атомобілебудування. Гібридні авто, електричні, автоматична коробка передач, вбудовані комп'ютери з безліччю функцій, автопілот і інше – все це становить велику задачу і для перекладачів, тому що ці функції та технології треба не тільки опанувати та ще й адаптувати для україномовного суспільства.

На рубежі ХХ-ХХІ століть активно йде процес колосальних глобальних перетворень, що впливає на всі сфери промисловості. Однією з провідних галузей машинобудування багатьох країн світу є автомобілебудування. Термінологія даної галузі стає все більш затребуваною і набуває першочергового значення в сучасній ситуації.

Терміни, пов'язані з автомобілебудуванням, з технічним пристроєм автомобіля, а також різних машин і механізмів, які використовуються як в побуті, в особистому користуванні, так і на виробництві, постійно

зустрічаються в нашому житті. Знання цих термінів сьогодні стає обов'язковим не тільки для фахівців, а й для звичайних людей, що мають особисті автомобілі або сільськогосподарську техніку. В даний час найбільшою популярністю користуються автомобілі і сільськогосподарська техніка іноземних виробників. Не дивно, що зростає і потік технічної документації, різних рекомендацій по ремонту і догляду за автомобілем та іншими механічними і електричними технічними пристроями, написаних англійською мовою.

На жаль, в даний час особливості перекладу на українську мову англійських технічних термінів вивчені недостатньо. Недостатньо спеціальних словників і глосаріїв подібної термінології, а в перекладних технічних документах, що відносяться до обслуговування автомобілів та сільськогосподарської техніки, виявляються прикрі помилки і неточності, які можуть привести до дуже серйозних неприємностей і навіть трагедій.

Вивчення термінології транспорту - тема не нова, згаданий пласт лексики вже був об'єктом дослідження окремих авторів: Л.І. Воскресенська вивчала смислову структуру англійських технічних (автомобільних) термінів. Дослідження Н.П. Томасевич було присвячено термінологічній лексиці англійської підмови автомобілебудування і її взаємодії з іншими лексичними шарами. В.Г. Захарова розглядала термінологію автомобілебудування в російській і білоруській мовах, а саме систему термінотворення категорії «процеси, способи дії». Л.І. Лісничка на матеріалі термінології автомобілебудування сучасної французької мови досліджувала семантику синтаксичних структур складених термінів. Ю.А. Чунтомова займалася вивченням англійської транспортної термінології. І.Е. Коротаєва аналізувала лексико-семантичне поле «Транспорт» в американському варіанті англійської мови. І.М. Позднишева проводила порівняльний аналіз автомобільних терміносистем в англійській, французькій і російській мовах.

Відомо, що автомобільна лексика виникла на рубежі XIX-XX століть в період потужного розвитку технологій і загальної індустріалізації. В англійську мову термін «automobile» був запозичений спочатку як прикметник

з французького в 1883 році. І тільки до 1890 року з'явилося іменник, що позначає «саморушне транспортний засіб». Історично період становлення автомобільної терміносистеми можна умовно розділити на чотири періоди.

До першого періоду відносяться терміни, що з'явилися до виникнення перших автомобілів в 1889 році. У цей період робилися спроби створення прототипів автомобілів, а також були винайдені основні вузли і агрегати, які дали поштовх появі перших повноцінних транспортних засобів. В цьому періоді переважають терміни, що позначають вузли і агрегати, складові первинну основу автомобіля. Зокрема, більше половини понять цього періоду пов'язані з конструктивними особливостями, або частинами і параметрами двигуна внутрішнього згорання, наприклад, *прутиска сила - pressing force*, *кручена пружина - coil spring*, *одометр - odometer*, *форсунка - electric fuel injector*, *бензиновий двигун - petrol engine*.

Другий період (1889-1934) - час розвитку і вдосконалення основних систем автомобіля, що характеризується зростанням автовиробництва. Відзначається, що в цей період утворилося більше половини термінів. Це пояснюється тим, що в ці роки сформіровується конструкція автомобіля. До кінця періоду схема і компонування стають більшою мірою схожими з сучасними транспортними засобами. Якщо в першому періоді найбільшу кількість термінів номінує поняття, які стосуються двигуна внутрішнього згорання, то в другому переважають поняття, що характеризують еволюцію автомобіля. З'являються такі терміни, як *генератор змінного струму - alternating current generator*, *трансмисія - transmission*, *свічка запалювання - sparking plug*, *карданний вал - drive shaft* і ін. Разом з цим удосконалюються рівень комфорту і зовнішній вигляд автомобіля. Цьому сприяє розробка таких систем, як *підсилювач рульового управління - power-assisted steering*, *рейлінг - roof railing*, *несучий кузов - unitized body* і ін.

Поява першого передньопривідного автомобіля в 1934 році послужило початком третього періоду розвитку автомобіля. Кінцем цього періоду слід вважати початок застосування електроніки на серійних автомобілях в 1975

році. Саме в цей період було закладено сучасна концепція автомобілебудування. У цей період з'явилися терміни *підвіска важеля* - *wishbone suspension* (спортивні автомобілі класу *Формула - 1*, 30-і роки XX століття), *паливний насос високого тиску* - *high-pressure fuel injection pump*, *кульова опора* - *ball joint* і ін.

Четвертий період (1975 по теперішній час) характеризується зростаючою роллю безпеки і комфорту [5].

При перекладі текстів автомобільної тематики можна виявити чотири основні проблеми.

1) Синонімія терміна.

Наприклад, коробка передач в англійській мові може означати слова *gearbox, transmission*; *датчик* - *pickoff; pickup; sensor; transducer, detecting element, sensing element*.

Також, можна зустріти синонімію в обох мовах, наприклад *coolant, antifreeze* – *охолоджуюча рідина, антифриз*.

2) Багатозначність терміна.

Наприклад, «*nut*» - *гайка, муфта*; «*Pulley*» - *ролик, шків*; «*Lead (n)*» - *провідник, провід живлення, висновок (батареї), підйом різьби, крок різьби*; «*Joint*» - *стик, шов, шарнір, прокладка*; «*Strainer*» - *натягач, фільтр, сітчастий фільтр (на забірному кінці шланга)*; «*Sensor*» - *сенсор, датчик*.

3) Вибір способу перекладу терміну.

Найбільш поширеними способами перекладу термінів є такі:

1) Оптимальним способом перекладу служить виявлення в мові перекладу еквіваленту терміна мови оригіналу. Застосування цього способу можливо в тих випадках, коли країни, в яких поширені мова оригіналу і мову перекладу, досягли одного і того ж наукового, технічного або соціального рівня або пройшли цей рівень в якийсь період своєї історії. Іншою особливістю цих термінів є те, що зазвичай терміни-еквіваленти різних мов вже існували в обох мовах в момент переведення (*heater* - *обігрівач, flywheel* - *маховик*).

2) Новий термін в мові перекладу може бути створений шляхом додання існуючому в цій мові слово або фразу нового значення під впливом терміна мови оригіналу. Даний спосіб переказу може бути названий *семантичної конвергенцією*.

3) При пошуку *еквівалента* і *семантичної конвергенції* в процесі перекладу термінів не створюються нові лексичні одиниці, а використовуються раніше існуючі в мові. Застосування цього перекладу веде до утворення нових слів або словосполучень. Цей процес називається *калькуванням*. Існують два види *калькування*:

а) якщо структура перекладної лексичної одиниці в обох мовах збігається, ми маємо справу з семантичною калькою. *Семантичне калькування* може бути застосовано, коли структура словосполучень в мові оригіналу і мові перекладу близька або збігається (*direct digital control* - *прямий цифровий пристрій*).

ABS (antilock braking system) – *АБС антиблокувальна система гальм*

На нашу думку, був застосований прийом калькування, так як цей термін має іноземне походження і вже адаптувався у своєму початковому стані.

б) як що структура складної лексичної одиниці запозичується при перекладі разом з цією одиницею, ми маємо справу зі структурною калькою, або власне калькою. При цьому в мові перекладу з'являється нова, чужа йому модель слова або словосполучення (*gearbox* - *коробка передач*).

4) Коли в процесі перекладу з мови оригіналу в мову перекладу переходить лексична одиниця з усіма своїми змістовними і формальними ознаками (семантика, словотвірна структура, звуковий склад і написання), ми маємо справу із запозиченням. Проблемі запозичень в сфері термінів присвячена велика література.

5) У ряді випадків термін повинен переводитися *описовою конструкцією*, також відому як *експлікація*. Цей спосіб перекладу застосовується для безеквівалентних термінів, що відображають реалії певної країни (*overhaul period* - *інтервал між перегородками двигуна*) [4, с. 44].

A-pillar – *передня опора кузова*, ми бачимо, що застосований прийом експлікації, у нашій країні не зовсім сприймається, що А – це передній.

4) Переклад скорочень і абревіатур.

Наприклад, А / С - *система кондиціонування повітря*; EGR - *рециркуляція вихлопних газів*; NVH - *шум, вібрації, несправний руху*; Rpm - *число оборотів в хвилину*; HFC-134a - *фріон 134a*.

Отже, необхідно виявити які трансформації постійно застосовуються під час перекладу англійських автомобільних термінів.

Таблиця 1. Особливості перекладу англійських автомобільних термінів українською мовою.

1. <i>Computer-aided</i>	Цей термін українською мовою був перекладений як «автоматизований». Це означає, що перекладач застосував засіб <i>генералізації</i> , тобто заміна конкретного значення прикметника «computer-aided» відбулася за допомогою більш загального значення «автоматизований». На мою думку, переклад зберіг лексичне значення, та адаптував його українською мовою.
2. <i>Automobile</i>	«Автомобіль» - термін перекладений за допомогою транслітерації, що повністю відтворило звукову форму англійського терміну.
3. <i>Automotive</i>	«автомобільний». Ми бачимо застосування часткової транслітерації. Перша частина терміна була повністю відтворена.
4. <i>lift truck</i>	«автонавантажувач з вертикальною рамою» - термін перекладений за допомогою лексичного додавання. В оригіналі – це автонавантажувач,

	перекладач же додає, що він з вертикальною рамою (те, що мається на увазі).
5. <i>Asbestos</i>	Термін перекладений як «азбест», що вказує на засіб частичної транслітерації.
6. <i>Nitrogen</i>	«Азот» - перекладений за допомогою пошуку еквівалента у мові перекладу.
7. <i>accelerator</i>	«Педаль газу». Перекладач застосував засіб конкретизації, тому що термін «accelerator» має велику кількість лексичних значень, а «педаль газу» є конкретним уточненням за контекстом автомобільних термінів.
8. <i>Accessory</i>	«аксесуар» - пошук еквіваленту був виявлений під час аналізу цього терміну.
9. <i>Battery</i>	Термін перекладений як «акумулятор», що вказує на застосування методу конкретизації, тому що батарея має безліч загальноживаних лексичних значень, а термін «акумулятор» призначений більш для сфери автомобільної техніки.
10. <i>Aluminium</i>	«алюміній» - термін відображений українською мовою за допомогою пошука еквіваленту.
11. <i>shock absorber</i>	«амортизатор» - переклад здійснений пошуком еквіваленту.
12. <i>steering dumper</i>	«амортизатор рульового механізму». Перекладач застосував метод генералізації, тому що рульовий механізм має більш узагальнююче значення, то може відноситись до декількох сфер застосування. На нашу думку, влучніше було б перекласти як «амортизатор керма».
13. <i>Ampere</i>	Перекладач застосував транслітерацію – «ампер».

14. <i>amplitude</i>	«амплітуда» - термін перекладений частковою транслітерацією.
15. <i>Aerial</i>	«антена» - перекладений методом конкретизації. Термін «Aerial» має велику кількість значень, який українською мовою був значно звуженим.
16. <i>anti-lock brake system(ABS)</i>	Повна назва терміну була перекладена як «антиблокувальна гальмівна система», що вказує на застосування методу калькування. Аббревіатура «ABS» була перекладена за допомогою транслітерації.
17. <i>Antifreeze</i>	«антифріз» - застосований метод транскрипції.
18. <i>Reel</i>	«бабіна» - застосований метод конкретизації. Бабіна – катушка, на яку намотується гнучкий матеріал.
19. <i>Boot</i>	Термін перекладений методом конкретизації, а саме – багажник.
20. <i>roof rack</i>	«багажник автомобіля, встановлений на даху» - застосований метод модуляції(відтворюється повне лексичне значення мовою перекладу)
21. <i>Tank</i>	Перекладач застосував засіб конкретизації – «бак».
22. <i>Bumper</i>	«Бампер» - засіб транскрипції, повністю відтворений літерний склад терміну.
23. <i>Glovebox</i>	«Бардачок» - україномовне слово, яке не має еквівалентів у іноземній мові. Застосований засіб конкретизації.
24. <i>flat battery</i>	«Батарея розряджена» - словосполучення було перекладене засобом компенсації, а також

	застосуванням транспозиції компонентів словосполучення.
25. <i>Runout</i>	«биття (деталі, що обертаються). Перекладач застосував метод експлікації або описовий переклад для забезпечення сприйняття цієї іноземної інформації.
26. <i>cylinder block</i>	«блок циліндрів» - термін перекладений методом транспозиції компонентів словосполучення.
27. <i>Locktab</i>	«блокуюча деталь» - перекладений за допомогою метода модуляції, для того, щоб зберегти віднесеність до автомобільної термінології.
28. <i>Boss</i>	«бобишка» - термін був перекладений методом конкретизації, тому що «бобишка» має тільки одне лексичне значення, а англійський термін «boss» - величезну кількість.
29. <i>Bolt</i>	«болт» - транскрипція.
30. <i>drain bolt</i>	Українською мовою був перекладений як «болт зливний», що вказує на застосування перестановки.
31. <i>shear bolt</i>	Українською мовою був перекладений як «болт зрізний», що вказує на застосування перестановки.
32. <i>securing bolt</i>	Українською мовою був перекладений як «болт кріпильний», що вказує на застосування методу перестановки.
33. <i>bead</i>	«борт покритишки». Перекладач застосував метод лексичного додавання задля повного відтворення сенсу терміну.

34. <i>mud shield</i>	«бризовик» . Термін перекладений методом модуляції. Ми бачимо відтворення сенсу англійського словосполучення - одним словом україномовного походження.
35. <i>bronze</i>	«бронза» - транслітерація.
36. <i>hopper</i>	«бункер». Метод конкретизації. Слово “hopper” має декілька значень (напр. стрибун, плигун)
37. <i>Lever</i>	“важіль», був знайдений еквівалент у мові перекладу
38. <i>release lever</i>	«важіль вимикання» - перестановка та модуляції(release - відпущення, розмикання, визволення) , перекладач, зробивши висновок , здійснив лексичну заміну.
39. <i>petroleum jelly</i>	“вазелін». Термін перекладений за допомогою генералізації.
40. <i>propeller shaft</i>	“вал карданий». Слово «propeller» перекладено з застосуванням трансформації модуляції, а друга частина - знайденим еквівалентом.
41. <i>crankshaft</i>	«вал колінчастий». Термін перекладений за допомогою граматичної трансформації(членування) та лексичної трансформації(модуляції).
42. <i>cam shaft</i>	«вал розподільний» - перестановка.
43. <i>station wagon</i>	«вантажопасажирський автомобіль-фургон» - експлікація або описовий переклад.

44. <i>capacity</i>	«вантажопідйомність». Перекладач застосував трансформацію - конкретизацію задля віднесення до сфери автомобілебудування.
45. <i>watt</i>	«ват». Була застосована транслітерація.
46. <i>Fan</i>	«вентилятор». Термін перекладений за допомогою конкретизації.
47. <i>workbench</i>	«верстак слюсарний». Конкретизація.
48. <i>machine</i>	«верстат» - конкретизація.
49. <i>honing machine</i>	«верстат хонінгувальний». Друга частина - перекладено калькуванням. Перша частина - конкретизацією.
50. <i>top dead centre</i>	«верхня мертва точка» - часткова конкретизація.
51. <i>carry out</i>	«здійснювати роботу» . Перекладач застосував метод лексичного додавання.
52. <i>Switch</i>	«вимикач». Застосована трансформація - конкретизація.
53. <i>protrusion</i>	«виліт» - застосована генералізація.
54. <i>gas consumption</i>	«витрата газу» - перестановка.
55. <i>fuel consumption</i>	«витрати палива». Перекладач застосував перестановку, а також метод заміни числа.
56. <i>withstand</i>	«витримати (в часі)» - лексичне додавання задля повного сприянням сенсу терміну.
57. <i>bump stop</i>	«відбійник» - конкретизація.

58. <i>bead breaking</i>	Заміна за допомогою конкетизації на більш вузький за значенням термін -«відбійник».
59. <i>electrolitic deposition</i>	«відкладення електролітичне» - перестановка та транслітерація (electrolitic-електролітичне).
60. <i>failure</i>	«Відмова», трансформація - конкретизація.
61. <i>Trolley</i>	«візок» - конкретизація.
62. <i>ring gear</i>	«вінець зубчастий» - конкретизація.
63. <i>flywheel ring gear</i>	«вінець маховика зубчастий» - транспозиція компонентів у словосполученні , а також конкретизація - ring (вінець)
64. <i>rocker shaft</i>	“вісь клапанного коромисла» - застосований метод цілісного перевтілення.
65. <i>bearing shell</i>	«вкладиш підшипника ковзання» - перекладений методами конкретизації та лексичного додавання
66. <i>fire extinguisher</i>	“вогнегасник», застосоване вилучення, у мові оригіналу «extinguisher” і так означає - вогнегасник, тому переклад вирішує скоротити термін.
67. <i>hazard warning lights</i>	“вогні аварійні» - переклад здійснений з застосуванням трансформації - перестановки.
68. <i>sidelights</i>	“вогні габаритні» - переклад здійснений з застосуванням трансформації – перестановки
69. <i>volt</i>	«вольт» - транспозиція

70. <i>funnel</i>		«воронка(лійка)» - конкретизація та лексичне додавання.
71. <i>bush</i>		«втулка» - переклад здійснений за допомогою конкретизації, задля віднесення до галузі автомобілебудування.
72. <i>unit</i>		«вузол» - конкретизація.
73. <i>vulcanizer</i>		«вулканізатор». Переклад скористався калькуванням.
74. <i>overall</i>		«габаритний» - переклад здійснений за допомогою конкретизації.
75. <i>shielding gas</i>		«газ захисний» - транспозиція.
76. <i>emission tester</i>		«газоаналізатор» - конкретизація.
77. <i>exhaust gas tester</i>		«газоаналізатор» - перша частина була вилучена, друга перекладена за допомогою калькування.
78. <i>Nut</i>		«гайка» - конкретизація
79. <i>castellated nut</i>		«гайка корончата» - застосована перестановка та конкретизація «nut-гайка».
80. <i>brake shoe</i>		«гальмівна колодка(барабанні гальма) » - переклад застосував лексичне додавання , а також конкретизацію «shoe - колодка».
81. <i>vibration dumper</i>		«гасник коливань» - перестановка та конкретизація.
82. <i>harmonic balancer</i>		«гасник коливань колінчастого вала». Перекладач застосував модуляцію та лексичне додавання.
83. <i>Hybrid</i>		«гібрид» - транслітерація.

84. <i>Socket</i>	«головка торцевого ключа» - трансформації - конкретизація та лексичне додавання.
85. <i>cylinder head</i>	«головка блоку циліндрів» - лексичне додавання («блок»).
86. <i>Silencer</i>	«глушник» - конкретизація.
87. <i>Master</i>	«головний» - конкретизація.
88. <i>Gram</i>	«грам» - транскрибування.
89. <i>Horn</i>	«гудок» - конкретизація.
90. <i>Jaw</i>	«губка лещат» - лексичне додавання
91. <i>airflow sensor</i>	«датчик витрати повітря» - транспозиція.
92. <i>knock sensor</i>	«датчик детонації», «knock - детонація» перекладений за допомогою модуляції, «датчик детонації» - перестановка.
93. <i>v-engine</i>	«двигун в-подібний» - перестановка, а також застосований описовий переклад.
94. <i>internal combustion engine</i>	«двигун внутрішнього згоряння» - перестановка.
95. <i>windscreen wiper</i>	«двірники автомобільні» - метод цілісного перетворення.
96. <i>Knock</i>	«детонація» - модуляція.
97. <i>current source</i>	«джерело струму» - транспозиція.
98. <i>Diesel</i>	«дизель» - транскрибування
99. <i>Dealer</i>	«агент з продажу» - описовий переклад або експлікація
100. <i>Speakers</i>	«динаміки» - конкретизація.
101. <i>dynamometer</i>	«динамометр» - транскрипція.
102. <i>Fume</i>	«випари з сильним запахом» - описовий переклад або експлікація.

103.	<i>differential</i>	«диференціал». Перекладач застосував транслітерацію.
104.	<i>cross-axle differential</i>	«диференціал міжколісний» - транспозиція.
105.	<i>Bore</i>	«діаметр» - конкретизація.
106.	<i>Diode</i>	«діод» - транскрипція.
107.	<i>mobile column lift</i>	«мобільний колонний підйомник». «mobile column» - перекладена частина за допомогою транслітерація, lift – підйомник – конкретизація.
108.	<i>monkey wrench</i>	«гайковий розвідний ключ». Перекладач здійснив переклад за допомогою компенсації, тому що слово «monkey» неможливо перекласти українською мовою у контексті галузі автомобілебудування. Також, присутній метод лексичного додавання задля повного надання терміну лексичного значення.
109.	<i>Newton</i>	«ньютон». Транскрипція.
110.	<i>Misfire</i>	«пропуск спалаху(запалення)». Переклад здійснений описовим методом.
111.	<i>nitrogen oxid</i>	«окис азоту». Перестановка.
112.	<i>noise level</i>	«рівень шуму». Перестановка.
113.	<i>Nozzle</i>	«випускний отвір». Перекладач застосував метод модуляції.
114.	<i>o-ring</i>	«ущільнююче кільце». Переклад здійснений описовим методом.
115.	<i>oscilloscope</i>	«осцилограф». Часткова транскрипція.
116.	<i>Overall</i>	«габаритний». Переклад здійснений за допомогою конкретизації.
117.	<i>Panhard rod</i>	«поперечна тяга». Експліація.

118.	<i>Pedal</i>	«педадь». Транскрипція.
119.	<i>penetration</i>	«проплавлення». Конкретизація.
120.	<i>petroleum jelly</i>	«вазелін». Конкретизація.
121.	<i>plastigage</i>	«інструмент для вимірювання проміжків в підшипниках». Перекладач здійснив переклад за допомогою описового методу або експлікації.
122.	<i>Detector</i>	«детектор». Калькування.
123.	<i>play tester</i>	«Люфт детектор підвіски». Конкретизація та лексичне додавання.
124.	<i>primary circuit</i>	«первинний ланцюг електричного струму». Лексичне додавання.
125.	<i>Radiator</i>	«радіатор». Переклад здійснений за допомогою транскрибування.
126.	<i>Rack</i>	«зубчата рейка». Перекладач використав метод лексичного додавання.
127.	<i>Ram</i>	«силовий циліндр». Компенсація.
128.	<i>rear view mirror</i>	«дзеркало заднього виду». Перестановка.
129.	<i>Driver</i>	«виконавчий орган». Переклад здійснений за допомогою описового методу або генералізації.
130.	<i>roadworthiness</i>	«придатність автомобіля до експлуатації». Описовий переклад.
131.	<i>machinability</i>	«придатність автомобіля до механічної обробки». Описовий переклад.
132.	<i>instruments</i>	«контрольно-вимірювальні прилади». Компенсація.
133.	<i>Gauge</i>	«вимірювальний пристрій». Описовий переклад.
134.	<i>Hitch</i>	«пристрій зчпний(переважно для вантажівок). Експлікація та лексичне додавання.

135.	<i>tensioner</i>	«натягувальний пристрій». Описовий переклад або експлікація.
136.	<i>Gasket</i>	«технічна прокладка». Лексичне додавання.
137.	<i>exhaust removal system</i>	«система видалення відпрацьованих газів». Лексичне додавання.
138.	<i>oil screen</i>	«сітка масляного фільтра». Компенсація.
139.	<i>frame machine</i>	«стенд правки кузова». Лексичне додавання, а також модуляція.
140.	<i>Toe</i>	«сходження колеса». Описовий переклад.
141.	<i>lower link</i>	«тяга реактивна нижня». Лексичне додавання.
142.	<i>tow bar</i>	«фаркоп(переважно для легкових авто». Лексичне додавання.
143.	<i>Stroke</i>	«хід поршня». Описовий переклад.
144.	<i>grommet</i>	«шайба ущільнююча». Лексичне додавання.
145.	<i>Key</i>	«шпонка». Конкретизація.
146.	<i>diagnostic</i>	«діагностичні». Транслітерація.
147.	<i>discontinuous</i>	«періодичність дії». Лексичне додавання.
148.	<i>electric windows</i>	«електричні стклопідйомники». Перекладач застосував конкретизацію.
149.	<i>environmental friendless</i>	«екологічність». Конкретизація.
150.	<i>exhaust system</i>	«система рециркуляції відпрацьованих газів». Конкретизація, а також лексичне додавання.

Також, розглянемо перекладацькі трансформації англійських автомобільних термінів у текстах та слоганах крупних автомобільних компаній.

Altering springs and shock absorbers and lowering the car by 2.5 cm gives it a more bullish look - Зміна пружин та амортизаторів, а також заниження автомобіля на 2,5 см надає йому більш динамічніший вигляд.

У цьому випадку ми бачимо, що перекладач застосував метод калькування та залишив початкову структуру англомовного речення.

The new BMW was equipped by a sliding-mesh gearbox - Новий БМВ був оснащений коробкою передач з ковзаючим зачепленням зубчастих колес.

Тобто термін-словосполучення *sliding-mesh gearbox* був перекладений за допомогою описового перекладу або експлікації - *коробка передач з ковзаючим зачепленням зубчастих колес*.

The unibody construction of the car was damaged after the crash. - Після аварії пошкоджено несну конструкцію кузова автомобіля.

Термін на початку речення «*the unibody construction*» перекладений за допомогою описового перекладу.

This mechanism has qualities and defaults. – Цей механізм має переваги та недоліки. Під час перекладу цього фрагменту був застосований метод транскрибування, а точніше – транскрипції задля передачі звукової структури мовою перекладу *mechanism* - механізм.

The differential was overheated because of the shortage of lubrication. - Диференціал перегрівся через недостатню кількість мастила. У мові перекладу застосований метод транскрибування *differential* – диференціал.

The detail was taken by the deformation. – Деталь деформована. Перекладач застосував метод заміни частини мови, іменник *deformation* була замінена на прикметник *деформована*.

The efficiency of braking depends on the list of factors. - Ефективність гальмування залежить від безлічі факторів. Термін «*efficiency* – ефективність» перекладений за допомогою транскрибування.

Because of troubles with torsion bars it was very difficult to open the hood. - Через несправності торсіонів (металеві пружини, які використовуються для утримання капота або багажника автомобіля в відкритому стані) було дуже складно відкрити капот. Спостерігається застосування методу експлікації «*torsion bars* - торсіонів (металеві пружини, які використовуються для утримання капота або багажника автомобіля в відкритому стані)», а також

«*torsion – торсіон*» застосований метод калькування.

When it is a compression stroke the air-fuel mixture ignites in the cylinders of the engine. - Під час такту стиснення в циліндрах двигуна відбувається згорання паливно-повітряної суміші.

У цьому випадку спостерігається описовий метод.

This body has very interesting construction. - Це кузов має дуже цікаву конструкцію.

Перекладач застосував метод транскрибування «*construction – конструкція*».

The body of the new BMW possesses forced longitudinal members. - В кузові нового БМВ є нові посилені лонжерони (елементи силової структури кузова).

У цьому випадку спостерігається описовий переклад.

While working the piston makes the reciprocating movement in the engine. - Під час роботи поршень здійснює зворотно поступальний рух в двигуні. – Метод калькування був застосований у цьому випадку.

Pitman arm is one of the most important details of the suspension. - Рульова сошка одна з найважливіших деталей підвіски автомобіля. Перекладач застосував метод калькування.

The car we drove was fitted with an excellent 4 speed automatic transmission. - Машина на якій ми їздили, була оснащена надійною чотириступінчастою автоматичною трансмісією. – Метод калькування.

Internal combustion heat engines work on the principle of the ideal gas law: . Raising the temperature of a gas increases the pressure that makes the gas want to expand. An internal combustion engine has a chamber, which has fuel added to it which ignites in order to raise the temperature of the gas.

The G06 X6 is available in xLine or M Sport trim. xLine models feature 19-inch wheels, chrome trim, and underbody protection. M Sport models feature gloss black trim, M Sport styling, M Sport Suspension, and M Sport brakes. M50i and M50d models also feature an M Sport exhaust and an electronically controlled

limited slip differential. All models feature LED headlights, welcome light carpet, and iDrive 7.0 with two 12.3-inch displays and the BMW personal digital assistant.

G06 X6 доступний у комплектації xLine або M Sport. Моделі xLine оснащені 19-дюймовими колесами, хромованою обробкою та захисним покриттям днища. Моделі M Sport мають чорну глянцеvu обробку, стиль M Sport, підвіску M Sport та гальма M Sport. Моделі M50i та M50d також мають вихлопну систему M Sport та диференціал з обмеженим ковзанням з електронним управлінням. Усі моделі оснащені світлодіодними фарами, вітальним світловим килимом та iDrive 7.0 з двома 12,3-дюймовими дисплеями та персональним цифровим помічником BMW.

chrome trim - хромована обробка
 Переклад здійснений за допомогою методу калькування.
underbody protection - захисне покриття днища

У перекладі спостерігається застосування трансформації - лексичне додавання, protection - захисне покриття, вставка - покриття надає повне лексичне значення терміну українською мовою.

Underbody - днище, у цій частині застосовується конкретизація, тому що *underbody* має більш узагальнююче значення.

M Sport models feature gloss black trim, M Sport styling, M Sport Suspension, and M Sport brakes. Моделі M Sport мають чорну глянцеvu обробку, стиль M Sport, підвіску M Sport та гальма M Sport.

У цьому уривку спостерігається метод перестановки, наприклад «*M Sport Suspension - підвіску M Sport*».

M50i and M50d models also feature an M Sport exhaust and an electronically controlled limited slip differential. - Моделі M50i та M50d також мають вихлопну систему M Sport та диференціал з обмеженим ковзанням з електронним управлінням.

M50i and M50d models - Моделі M50i та M50d. Метод перестановки.

models - моделі. Метод транскрипції.

M Sport exhaust - вихлопна система *M Sport*.

Перекладач застосував метод лексичного додавання - «система» , а також заміна частини мови, з іменника «*exhaust*» на прикметник «*вихлопна*».

electronically controlled limited slip differential - диференціал з обмеженим ковзанням з електронним управлінням

differential - диференціал. Метод транскрибування.

Додавання сполучників «з» у мові перекладу.

controlled - управлінням.

Заміна частини мови, з дієприкметника на іменник.

All models feature LED headlights, welcome light carpet, and iDrive 7.0 with two 12.3-inch displays and the BMW personal digital assistant. - Усі моделі оснащені світлодіодними фарами, функцією *welcome light carpet* та *iDrive 7.0* з двома 12,3-дюймовими дисплеями та персональним цифровим помічником *BMW*.

welcome light carpet - функція *welcome light carpet*. Лексичне додавання «функція».

LED headlights - світлодіодні фари. Перекладач замінив аббревіатуру на повне визначення «світлодіодний».

personal digital assistant - персональний цифровий помічник. Метод калькування.

A hybrid version, the BMW Concept X6 ActiveHybrid, which is the first such vehicle from BMW, was also announced. - Також була анонсована гібридна версія, *BMW Concept X6 ActiveHybrid*, яка є першим таким автомобілем від *BMW*.

A hybrid version - гібридна версія. Перестановка, а також транскрибування.

vehicle - автомобіль. Конкретизація, тому що «vehicle» означає «транспортний засіб», а перекладач за контекстом зробив уточнення «автомобіль»

DPC is a drivetrain and chassis control system that works to regulate traction and especially correct over- and understeer by actively spreading out drive forces across the rear axle. - DPC - це система управління трансмісією та шасі, яка працює для регулювання тяги та особливо для корекції надмірного та недостатнього повороту завдяки активному розподілу приводних сил по задній осі.

drivetrain and chassis control system - система управління трансмісією та шасі.

Перестановка, а також частина «control system» перекладена методом заміни частини мови.

especially correct over- and understeer by actively spreading out drive forces across the rear axle. - особливо для корекції надмірного та недостатнього повороту завдяки активному розподілу приводних сил по задній осі.

correct - корекція. Термін перекладений калькуванням. А також у цьому уривку використані трансформації такі як : модуляція, конкретизація та перестановка.

Torque is distributed not only between the front and rear wheels (xDrive) but also from side to side at the rear, for improved agility and added stability (through the DPC rear axle). A conventional control system will use the brakes to reduce the speed of the faster moving wheel (which is the one with less traction) and reduce engine power. This leads to increased brake wear and slower than optimal progress. - Обертальний момент розподіляється не тільки між передніми та задніми колесами (xDrive), але і з боку в бік ззаду, для поліпшення маневреності та додаткової стійкості (через задню вісь DPC). Звичайна система управління використовуватиме гальма, щоб зменшити швидкість швидшого рухомого колеса (яке має менше зчеплення) і зменшити потужність двигуна. Це

призводить до збільшення зносу гальм і повільнішого, ніж оптимальний хід.

Torque - обертальний момент. Цей термін можливо було перевести тільки з залученням описового перекладу, також відомий як експлікація.

added stability - додаткова стійкість. Калькування.

through the DPC rear axle - через задню вісь DPC. Перестановка.

The BMW X6 M and X5 M are the first vehicles from BMW M GmbH to have xDrive all-wheel-drive system and automatic transmissions, and are also crossovers as opposed to passenger cars. The X6 M was unveiled at the 2009 New York Auto Show and first went on sale in September 2009.

X6 M був представлений на автосалоні в Нью-Йорку 2009 року і вперше надійшов у продаж у вересні 2009 року. - BMW X6 M і X5 M - це перші транспортні засоби від BMW M GmbH, які мають систему повного приводу xDrive та автоматичні коробки передач, а також кросовери на відміну від легкових автомобілів.

Англійській термін замінений за допомогою модуляції, а також залучення методу опущення (system).

automatic transmissions - автоматична коробка передач; automatic - автоматична(транскрипція) , transmissions - коробка передач(конкретизація) crossovers - кросовери. Транскрибування.

The car can accelerate from zero to 60 mph (0–97 km/h) in 4.5 seconds and 0–62 mph (0–100 km/h) in 4.7 seconds. - Автомобіль може розганятися від 0 до 97 км / год за 4,5 секунди та від 0 до 100 км / год за 4,7 секунди.

km/h - км / год. Транслітерація.

seconds - секунди. Транслітерація.

The drive system featured in the BMW ActiveHybrid X6 consists of a 300 kW (407 hp) V8 power unit with BMW TwinPower Turbo Technology and two electric engines developing 67 kW (91 hp) and, respectively, 63 kW (86 hp). Maximum

system output is 357 kW (485 hp) and peak torque is 780 N·m (575 lbf·ft). - Система приво́ду, представлена в BMW ActiveHybrid X6, складається з силового агрегату V8 потужністю 300 кВт (407 к.с.) з технологією BMW TwinPower Turbo і двох електричних двигунів потужністю 67 кВт (91 к.с.) і, відповідно, 63 кВт (86 к.с.). Максимальна потужність системи становить 357 кВт (485 к. С.), А піковий крутний момент - 780 Нм (575 фунт-футів).

kW - кВт. Транскрипція.

drive system - система приво́ду. Перестановка, а також модуляція.

Originally produced only as a five-door hatchback in 1997, the second generation W169 introduced a three-door hatchback. In the markets where the A-Class is or has been sold, it has represented the entry level model for Mercedes-Benz. Having grown by 68 cm (27 in) since the original model, the 2012 third generation A-class was longer than the first-generation B-class. And although sometimes referred to by fans as the 'Baby Benz', Mercedes themselves actually use that moniker for the 1982 Mercedes 190 (W201), their first compact executive car model.

Спочатку випускався лише як п'ятидверний хетчбек у 1997 році, друге покоління W169 представило тридверний хетчбек. На ринках, де A-Class продається або продавався, він представляв початкову модель для Mercedes-Benz. Зріс на 68 см (27 дюймів) порівняно з оригінальною моделлю, третє покоління А-класу 2012 року було довшим, ніж перше покоління Б-класу. І хоча іноді шанувальники називають їх «Baby Benz», самі Mercedes насправді використовують це прізвисько для Mercedes 190 (W201) 1982 року, своєї першої компактної моделі автомобіля.

five-door hatchback - п'ятидверний хетчбек

Перекладач застосував метод калькування. Можна зауважити, що саме ця форма перекладу застрічається у професійній мові україномовних механіків.

compact executive car model – компактна модель автомобіля.

Під час перекладу цього складного терміну був застосований метод опущення, слово «executive» не було передано українською мовою. «Compact – компактна», переклад здійснений за допомогою методу калькування.

All A-Class models are powered by four-cylinder engines, with 1.4 L and 1.6 L petrol models at launch (M 166 series), followed by two versions of a 1.7 L diesel engine (OM 668 series). In 1999, a larger 1.9 L petrol model was added, with the 2.1 the last W168 version to be launched in 2002. Also two AMG versions were produced, a 3.2 in 2001 and a 3.8 in 2000 which very little of them were made.

Всі моделі А-класу оснащені чотирициліндровими двигунами, під час запуску представлені дизельні моделі об'ємом 1,4 і 1,6 л (серія M 166), а потім дві версії дизельного двигуна об'ємом 1,7 л (серія OM 668). У 1999 році була додана більша бензинова модель об'ємом 1,9 л, а остання версія W168 2.1 була випущена в 2002 році. Також було випущено дві версії AMG, 3.2 в 2001 році і 3.8 в 2000 році, яких було зроблено дуже мало.

four-cylinder engines - чотирициліндрові двигуни

Переклад виконаний із застосуванням кальки. *Diesel* – дизельні. Транскрипція.

All the engines meet the tight EU4 emissions limits. A particulate filter system is available as an option for the diesel units to reduce particulate emissions by about 99% without the need for additives. - *Всі двигуни відповідають жорстким лімітам викидів парникових газів в атмосферу. Система дизельних фільтрів доступна як опція для дизельних агрегатів для зменшення викидів твердих частинок приблизно на 99% без необхідності в добавках.*

У першому реченні перекладач зробив вилучення аббревіатури «EU4»; термін *limits* – *ліміт* перекладений за допомогою транскрипції; словосполучення *a particulate filter system* - *система дизельних фільтрів* перекладено за допомогою перестановки.

Висновки до 2 розділу

Проаналізувавши понад 500 англійських автомобільних термінів, можна зробити висновок, що найбільш застосованими трансформаціями є конкретизація, модуляція, транслітерація, транскрипція та перестановка.

Граматична трансформація - перестановка застосовується через різницю систем англійської та української мов. Майже в половині проаналізованих перекладах термінів спостерігався метод перестановки.

Транскрибування відбувалося частіше для перекладу вимірюючих систем, назв металів, хімічних елементів та загальноновживаних англомовних слів.

Перекладачі дуже часто використовують трансформацію - модуляцію задля кращого сприйняття наукової інформації.

Також, більша частина проаналізованих термінів була перекладена за допомогою конкретизації, в англійській мові є велика кількість багатозначних термінів, які досить важко сприймаються україномовним суспільством, тому під час переклад регулярно застосовується конкретизація.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження було визначено такі поняття, як термінологія та термін. А саме, термінологія – це сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі науки, техніки чи мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові. Від звичайних слів терміни відрізняються точністю семантичних меж. А також, розділ лексикології, який вивчає терміни різних галузей знань.

Натомість, термін – це слово або словосполучення, що визначає чітко й однозначно окреслене поняття і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери.

Розглянули ознаки терміну, такі як: 1) має зафіксоване у словнику визначення поняття; 2) однозначний у межах певної термінологічної системи або має тенденцію до однозначності; 3) точний і не залежить від контексту; 4) стилістично нейтральний; 5) системний (класифікаційна системність, словотвірна системність); 6) не має синонімів у межах однієї терміносистеми; 7) короткий (стислий) у плані вираження.

А також, типи термінів за будовою: 1) прості: непохідні і похідні; 2) складні; 3) складені (терміни-словосполучення). Виявили види термінів за сферою функціонування: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні.

Проаналізували основні способи утворення науково-технічних термінів, а саме більшість термінів утворюється морфологічним способом, який базується на афіксації, тобто деривації за допомогою афіксальних морфем: префіксів, суфіксів, префіксів і суфіксів одночасно.

Розглянули хибних друзів перекладача у сфері автомобільної лексики, серед них – псевдоінтернаціоналізми (міжмовні омоніми), а також полісемія термінів.

Дослідили, що для адекватного перекладу необхідно адаптувати оригінал термінів для україномовних фахівців задля ефективної комунікації з міжнародними компаніями. Виділено наступні перекладацькі трансформації: перестановка лексичних одиниць у висловлюванні, конкретизація, компенсація не існуючих еквівалентів в мові, додавання, вилучення, прийом цілісного перетворення, генералізація, а також модуляція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К.Я. Терминологическая вариантность. Вопросы языкознания, 1986. С. 38-50.
2. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике: учеб. пособ. : Высшая школа, 1991. 140 с.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов : Советская энциклопедия, 1966. 607 с.
4. Багмут А. Й. Сучасна мовленнєва дійсність: орфоепічні норми і мовленнєва діяльність. Загальна та експериментальна фонетика: зб. наук. праць і матеріалів : ВД «Соборна Україна», 2001. С. 143-144.
5. Бесекирска Л. К вопросу об определении термина : Терминоведение, 1996. С. 34–37.
6. Вакуленко М. Наука термінологія та її методи : Тези 4 і Міжнар. наук. конф. «Проблеми української науково-технічної термінології», Львів: Вид-во Держ. ун ту «Львівська політехніка», 1996. С. 11-12.
7. Вакуленко М. О. Російсько-український словник фізичної термінології / за ред. проф. О.В. Вакуленка. Поліграф. центр Київського ун ту ім. Тараса Шевченка, 1996. 236 с.
8. Вакуленко М. О. Сучасні проблеми термінології та української наукової термінографії, 2009. 64 с.
9. Вакуленко М. О. Тлумачний словник із фізики : ВПЦ «Київський університет», 2008. 767 с.
10. Вакуленко М. Правописні аспекти науки термінології : Вісник Книжкової палати, 1998. С. 15-17.

11. Вакуленко М. Про «складні» проблеми українського правопису (українська латиниця, запозичені слова та ін.), 1997. 32 с.
12. Вакуленко М.О. Восточнославянская латиница в международном, 1998. 333 с.
13. Вакуленко О. Підвалини для науки термінології є! : Київський університет, 1987. С. 3.
14. Васенко Л.А. Фахова українська мова: навч. посібник : центр учбової літ-ри, 2008. 272 с.
15. Виноградов В.В. Русский язык, Ленинград: Учпедгиз, 1947. 784 с.
16. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования русской технической терминологии : Труды МИИФЛ: сб. статей по языкознанию, 1939. С. 3-54.
17. Головин Б.Н. Лингвистические основы учения о терминах : Высшая школа, 1987. 103 с.
18. Гринда Ю.І. Утворення та характерні риси термінологічних одиниць фахової мови геодезії, кадастру та картографії : зб. наук. праць. Кіровоград, 2010. С. 393–396.
19. Д'яков, А.С. Основи термінотворення: семантичний та соціолінгвістичний аспекти: монографія: вид. дім Academia, 2004. 220 с.
20. Даниленко В.П. Актуальные направления лингвистического исследования русской терминологии. Современные проблемы русской терминологии : Наука, 1986. С. 5-36.
21. Даниленко В.П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания : Наука, 1977. 246 с.
22. Житін Я. Погляд на термін крізь призму структурно-семантичного та функціонального підходів : Нац. ун-ту Львівська політехніка, 2009. С. 9–15.
23. Кияк Т.Р. Лінгвістичні аспекти термінознавства: навч. посіб. : УМК ВО, 1989. 104 с.

24. Кодухов В.И. Введение в языкознание: учеб. для студ. пед. ин тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.» : Просвещение, 1987. 288 с.
25. Комарова З.И. Семантическая структура специальных слов и ее лексикографическое описание. Свердловск: Уральский ун т, 1991. 155 с.
26. Лейчик В.М. Исходные понятия, основные положения, определения современного терминоведения и терминографии: Вестник Харьковского политехнического ун та., 1994. С. 147-180.
27. Лейчик В.М. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технический перевод : Высшая шк., 1989. Ч. 1-2.
28. Лейчик В.М. О языковом субстрате термина. Вопросы языкознания. 1986. С. 87-97.
29. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура : Книжный дом «Либроком», 2009. 256 с.
30. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии : Изд-во АН СССР, 1961. 157 с.
31. Мельников, Г.П. Основы терминоведения : Изд-во ун-та дружбы народов, 1991. 116 с.
32. Общее языкознание: методы лингвистических исследований / отв. ред. Б.А. Серебренников. – М.: Наука, 1973. 318 с.
33. Реформатский А.А. Мысли о терминологии. Современные проблемы русской терминологии: сб. науч. ст. – М.: Наука, 1986. С. 163 197.
34. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія, Полтава: Довкілля К, 2010. 844 с.
35. Симоненко Л. Актуальні проблеми сучасного українського термінознавства. Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць. : КНЕУ, 2009. 369 с.
36. Словник української мови : Наукова думка, 1970. 560 с.

37. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории – М.: Наука, 1989. 246 с.
38. Суперанская А.В. Терминология и номенклатура: Проблематика определений терминов в словарях разных типов: сб. статей. Ленинград: Наука, 1976. С. 73-83.
39. Табанакова В.Д. Идеографическое описание научной терминологии в специальных словарях: «Структурная, прикладная и математическая лингвистика». Тюмень: Тюменский гос. ун-т, 2001. 288 с.
40. Таланчук П. Пріоритетні завдання освітян у розвитку української науково-технічної термінології : Науково-технічне слово, 1995. С. 31-35.
41. Толковый словарь русского языка, гл. ред.: проф. Б.М. Волин и проф. Д.Н. Ушаков : Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1940. 1501 с.
42. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М.П. Зяблюк та ін. – 2 ге вид., випр. і доп. – К.: Вид во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
43. Українська радянська енциклопедія / гол. ред. М.П. Бажан. – Гол. ред. УРЕ, 1959. Т. 1 17.
44. Флоренский П.А. Термин. Вопросы языкознания. 1989. С. 104-117.
45. Шелов С.Д. Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы. Вопросы языкознания. 1984. С. 76-87.
46. Энциклопедический словарь / гл. ред. Б.А. Введенский : Гос. науч. изд-во «Большая советская энциклопедия», 1955. 744 с.
47. Felber H. Terminology Manual. Paris. : UNESCO; Infoterm, 2002. 426 p.
48. Термінологія та її роль у представленні знань. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-620-2008/terminologiya-ta-yiyi-rol-u-predstavlenni-znan> (дата звернення 25.11.2020).

49. Характеристика термінів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D2%E5%F0%EC%B3%ED%EE%EB%EE%E3%B3%FF> (дата звернення 16.11.2020).
50. Повний словник автомобільних термінів. URL: <https://auto.ria.com/uk/terms/> (дата звернення 29.11.2020).
51. Терміни. Види термінів. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 29.11.2020).
52. Ілюстрований українсько-англійський словник автомобільних термінів URL: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/907> (дата звернення 21.11.2020).
53. Розмовник. URL: <https://uk.speaklanguages.com> (дата звернення 15.11.2020).
54. Структурні особливості термінів автомобільної галузі. URL: <https://studlancer.net/trade/detaildone/3329> (дата звернення 12.11.2020).
55. Транспортна-термінологічна мегасистема. URL: https://www.researchgate.net/publication/340014097_Transport_terminology_megsystem_review_of_publications_and_subjects_of_scientific_researches/fulltext/5e739898458515350c88cd82/Transport-terminology-megsystem-review-of-publications-and-subjects-of-scientific-researches.pdf (дата звернення: 02.11.2020).
56. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Карабан В. І., 2018. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Karaban_2004_576.pdf (дата звернення: 28.10.2020).
57. Транспортна термінологічна мегасистема: огляд публікацій і тематика наукових розвідок. URL: https://www.researchgate.net/publication/340014097_Transport_terminology_megsystem_review_of_publications_and_subjects_of_scientific_researches/fulltext/5e739898458515350c88cd82/Transport-terminology-megsystem-review-of-

[publications-and-subjects-of-scientific-researches.pdf](#) (дата звернення: 20.09.2020).

58. Англійсько-український словник автомобільних термінів. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/908> (дата звернення: 15.09.2020).

59. Словник автомобільних термінів. URL: <http://teksobol.ru/info/avtotermini/APS/> (дата звернення: 12.09.2020).

60. Термінологічний словник-довідник з експлуатації транспортних засобів. Автомобілі і трактори. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2780/1/Kubich_The_book_Terminological.pdf (дата звернення: 18.11.2020).